

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE KORTRIJKSESTEENWEG 1082-1084 TE SINT- DENIJS-WESTREM

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 432

Rapport opgemaakt door: Melissa Lamberts

Kontichsesteenweg 38

2630 Aartselaar

Mei 2017

Dossiernr. 21981.R.01

Projectcode 2017E210

Aartselaar

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs Kortrijksesteenweg 1082-1084 te Sint-Denijs-Westrem

Auteurs

Melissa Lamberts

Initiatiefnemer

MG Real Estate

Projectnummer

- 21981 (intern)
- 2017E210 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en Datum

Aartselaar, mei 2017

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 432

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Template

Versies		
Versie	Datum	Status
v0	16/05/2017	Interne draft
v1	16/05/2017	Externe draft / definitieve versie
v2	29/05/2017	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Anouk Van der Kelen
Business Unit Manager	Tim Moerenhout
Kwaliteitscontrole	Jan Coenaerts en Anouk Van der Kelen
Director	Didier Reyns en Patrick Hambach

INHOUD

DEEL 1	Verslag van resultaten van het bureauonderzoek	7
1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	7
1.1	Thesaurus	7
1.2	Administratieve gegevens	7
1.3	Doel van het onderzoek	8
1.4	Aanleiding van het onderzoek.....	8
1.5	Afbakening van het onderzoeksgebied	8
1.6	Onderzoeksstrategie	11
2	Aard van de bedreiging	12
2.1	Huidige situatie	12
2.2	Toekomstige situatie	13
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	17
3.1	Topografische situering.....	17
3.2	Bodemkundige situering	22
4	Assessmentrapport: historische en archeologische voorkennis.....	28
4.1	Historisch kader.....	29
4.2	Inventarissen Onroerend Erfgoed.....	29
4.3	Centraal Archeologische Inventaris	31
4.4	Cartografische bronnen	34
4.5	Recente landschapsveranderingen	39
5	Besluit.....	42
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	44
7	Bibliografie	45
DEEL 2	Programma van maatregelen.....	apart

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Orthofoto uit 2016 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)	9
Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)	9
Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw), aangemaakt op schaal 1:1000. Het betreft percelen A290g, 284t, 288h ⁴ , 288k ⁴ , 288y ⁴ , 288p ⁴ en 288m ⁵ . (Bron: CadGIS 2017)	10
Figuur 4: Gewestplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)	11
Figuur 5: De ortholuchtfoto uit 2012 toont de voormalige toestand van het terrein. Aangemaakt op schaal 1:1000. (Bron: Geopunt 2017)	13
Figuur 6: Ontwerpplan voor niveau -1 met aanduiding van de dwarsdoorsnede (zie figuur 8). (Bron: Opdrachtgever 2017)	14
Figuur 7: Ontwerpplan voor het gelijkvloers met aanduiding van de dwarsdoorsnede (zie figuur 8). (Bron: Opdrachtgever 2017)	15
Figuur 8: Dwarsdoorsnede. (Bron: Opdrachtgever 2017)	16
Figuur 9: Tabel met geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 3.	17
Figuur 10: Uittreksel van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw): overzicht (p. 17) en detail (p. 18). Respectievelijk aangemaakt op schaal 1:12500 en 1:2500. (Bron: NGI 2017)	18
Figuur 11: Ortholuchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). De hoogteprofielen (oranje) zijn daaronder weergegeven als volgt: noordwest-zuidoost (nr. 1), zuidwest-noordoost (nr. 2). Aangemaakt op schaal 1:1000. (Bron: Geopunt 2017)	19
Figuur 12: Overzichtskaart op schaal 1:25000 (boven) en detail op schaal 1:2500 (onder) van het DTM (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)	20
Figuur 13: Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:25000. (Bron: Geopunt 2017)	21
Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:7500. (Bron: Geopunt 2017)	22
Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)	23
Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het onderzoeksgebied: profieltype 3. (Bron: Geopunt 2017)	23
Figuur 17: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)	24
Figuur 18: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) op zwart-wit GRB. Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)	25
Figuur 19: Bodemgebruikkaart uit 2001 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	26
Figuur 20: Bodembedekkingskaart, 1m resolutie, uit 2012 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	26
Figuur 21: Tabel met geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4.	28

Figuur 22: Overzichtskaart Inventarissen Onroerend Erfgoed met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geoportaal 2017)	30
Figuur 23: Overzichtstabel bouwkundig erfgoed.....	30
Figuur 24: Overzichtskaart met aanduiding van CAI-locaties (groen) rondom het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:10000. (Bron: CAI 2017)	31
Figuur 25: Overzichtstabel CAI.....	33
Figuur 26: Fricxkaart met aanduiding van het gegeorefereerde onderzoeksgebied (blauw). Omwille van de aard van het bronmateriaal, zijnde een historische kaart, kan de eigenlijke ligging hier licht van afwijken. Aangemaakt op schaal 1:50000. (Bron: Geopunt 2017)	34
Figuur 27: Ferrariskaart: overzicht en detail met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Respectievelijk aangemaakt op schaal 1:12500 en 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	35
Figuur 28: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500.(Bron: Geopunt 2017)	36
Figuur 29: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	37
Figuur 30: Poppkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)	38
Figuur 31: Topografische kaart van België uit 1904 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:7500. (Bron: Cartesius 2017)	38
Figuur 32: Topografische kaart van België uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:7500. (Bron: Cartesius 2017)	39
Figuur 33: Ortholuchtfoto 1971 (kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	40
Figuur 34: Ortholuchtfoto 1979-1990 (kleinschalige zomeropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	41
Figuur 35: Ortholuchtfoto 2013-2015 (grootschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)	41

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Sint-Denijs-Westrem (Gent), Kortrijksesteenweg, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, wereldoorlogen, vervolgonderzoek.

1.2 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode	Onroerend Erfgoed: 2017E210
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	Kortrijksesteenweg
- straat + nr.:	Kortrijksesteenweg 1078, 1082, 1084
- postcode:	9051
- fusiegemeente:	Gent
- land:	België
Lambert72coördinaten (EPSG:31370)	"Bounding Box": xMin, yMin: 102352,82 – 190348,28 xMax, yMax: 102444,11 – 190493,56
Kadaster	
- Gemeente:	Sint-Denijs-Westrem (Gent)
- Afdeling:	25
- Sectie:	A
- Percelen:	De geplande werken zullen plaatsvinden op percelen 290g, 284t, 288h ⁴ , 288k ⁴ , 288y ⁴ , 288p ⁴ en 288m ⁵ .
Onderzoekstermijn	Mei 2017
Thesaurus	Bureauonderzoek, Sint-Denijs-Westrem (Gent), Kortrijksesteenweg, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, wereldoorlogen, vervolgonderzoek.

1.3 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

1.4 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

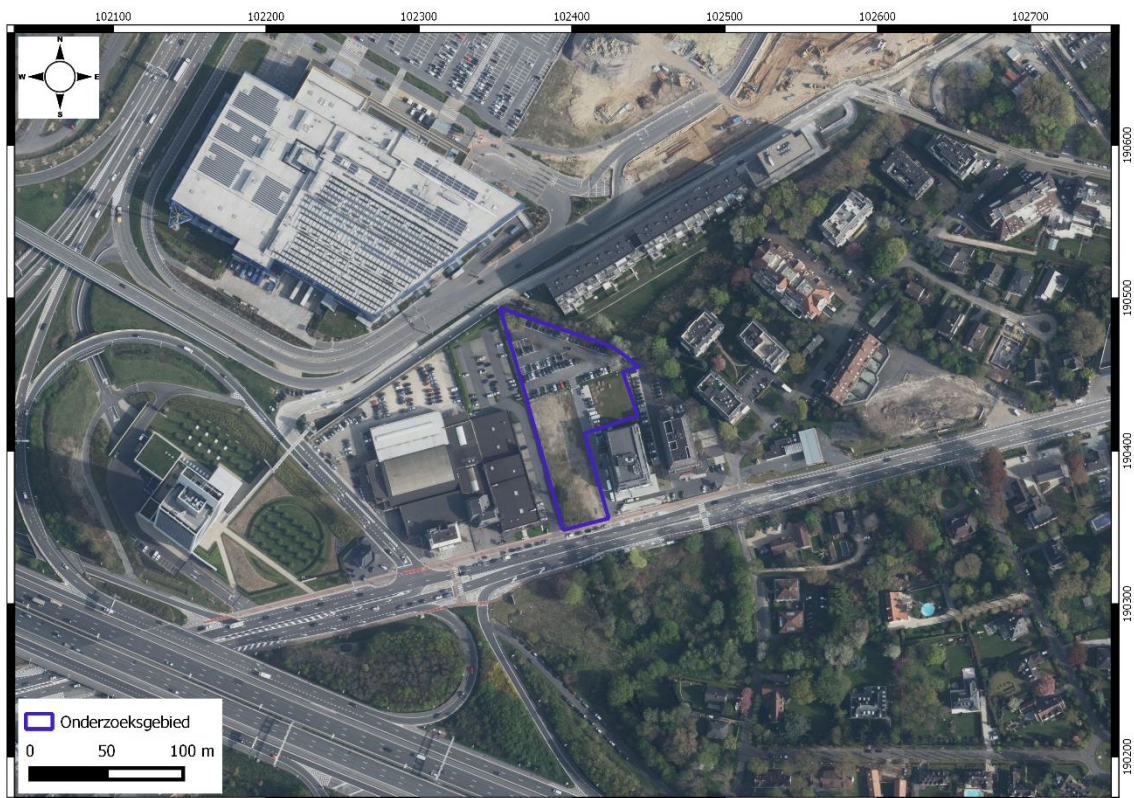
Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer van de geplande multifunctionele ontwikkeling van het terrein ter hoogte van Kortrijksesteenweg 1082-1084 te Sint-Denijs-Westrem (Gent).

Deze ingreep in de bodem kadert in een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag. Het onderzoeksgebied ligt niet in een zone waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt en bevindt zich niet in een beschermde archeologische site of in een vastgestelde archeologische zone. Doordat de oppervlakte van de percelen waarop deze ingreep betrekking heeft de 3.000m² overschrijdt en de ingreep in de bodem de 1.000m² overschrijdt, moet er in het kader van het nieuwe Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Het onderzoeksgebied is gelegen in een sterk bebouwde zone binnen een verstedelijkte en geïndustrialiseerde omgeving met in het verleden een landelijk karakter en lage densiteit aan bebouwing.

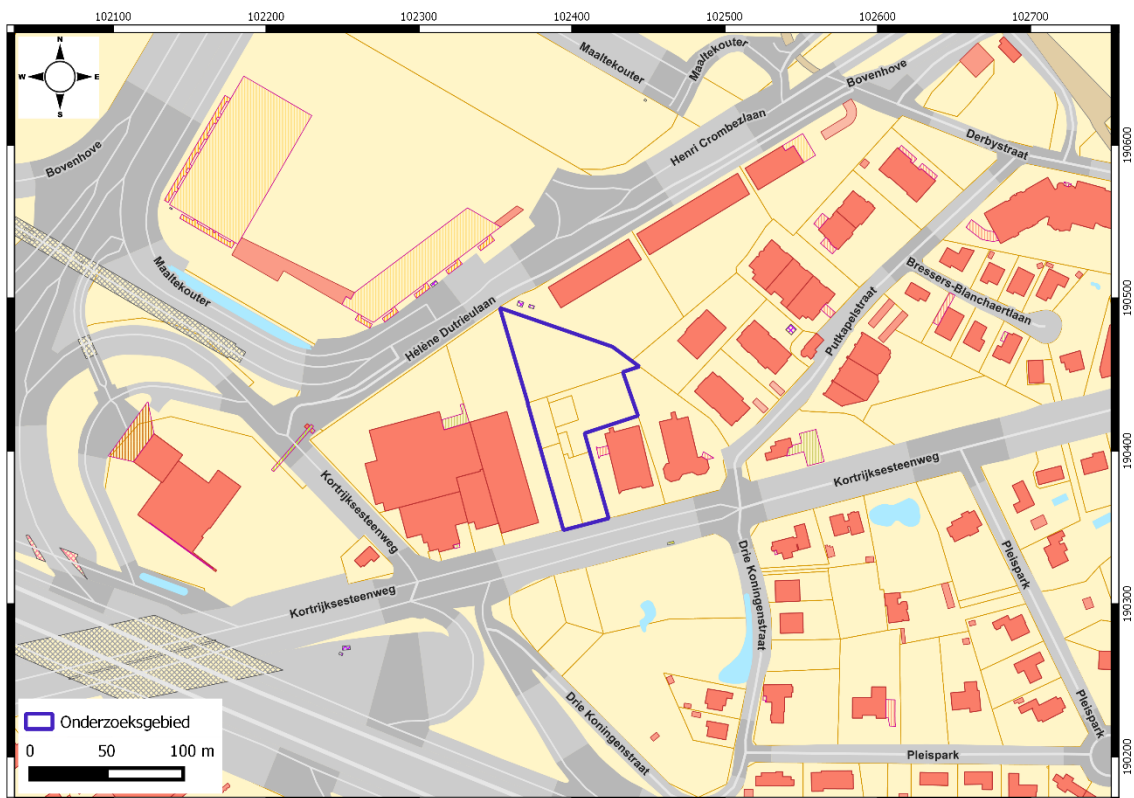
1.5 AFBAKENING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het terrein waarop de geplande werken zullen uitgevoerd worden, is gelegen te Sint-Denijs-Westrem (Gent, provincie Oost-Vlaanderen) en bevindt zich meer bepaald tussen de Hélène Dutrieulaan in het noorden en de Kortrijksesteenweg in het zuiden. Het onderzoeksgebied omvat percelen A290g, A284t, A288h⁴, 288k⁴, 288y⁴, 288p⁴ en 288m⁵ die samen een oppervlakte innemen van 6.377,221085m² (CadGIS 2017).

Volgens het Gewestplan is het noordelijke gedeelte van het onderzoeksgebied gelegen in een zone voor handelsbeursactiviteiten en grootschalige culturele activiteiten (1014). Het zuidelijke gedeelte bevindt zich daarentegen in woongebied (0100).

Figuur 1: Orthofoto uit 2016 (middenschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)

Gecentreerd op: GENT 25 AFD/SINT-DENIJS-WESTREM/

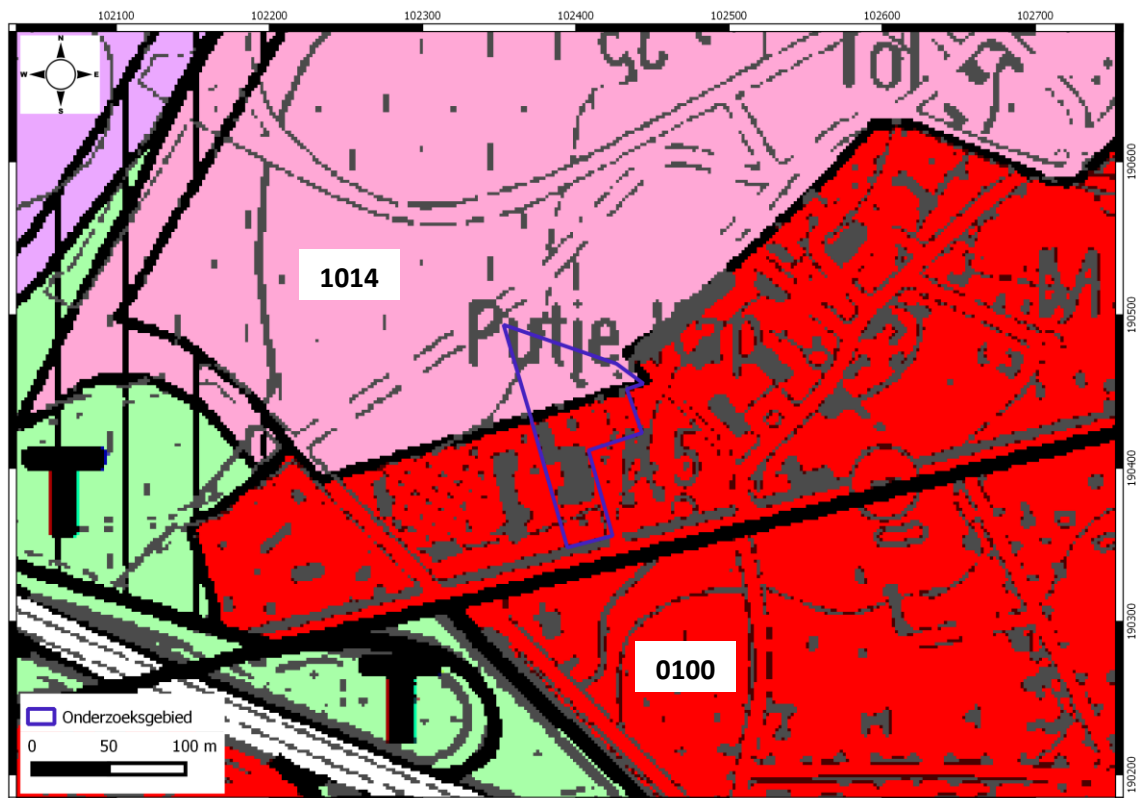
Algemene Administratie van de Patrimoniumdocumentatie

Toestand Laatste fiscale versie. (01.01.2016)

Schaal: 1/1000

Figuur 3: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw), aangemaakt op schaal 1:1000. Het betreft percelen A290g, 284t, 288h⁴, 288k⁴, 288y⁴, 288p⁴ en 288m⁵. (Bron: CadGIS 2017)

Figuur 4: Gewestplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 12500. (Bron: Geopunt 2017)

1.6 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

2.1 HUIDIGE SITUATIE

Momenteel is het onderzoeksgebied vrij van bebouwing en braakliggend. Enkel de noordelijke zone is nog voorzien van verharding en doet dienst als bovengronds parkeerterrein. Op basis van deze informatie zou een beperkte en lokale verstoring van het oorspronkelijke bodemarchief verwacht worden. Wanneer echter rekening gehouden wordt met de recente ontwikkelingsgeschiedenis van het terrein komt een heel andere situatie aan het licht gezien het terrein nagenoeg volledig volgebouwd en verhard was.

Op het zuidelijke gedeelte van het terrein dat nu bestaat uit percelen 284t, 288h4, 288k4, 288y4, 288p4 en 288m5 werden in de loop van de jaren 1950-1960 verschillende opslagplaatsen en een bungalow gebouwd (de ontwerpplannen zijn als bijlagen toegevoegd aan deze nota). Al deze structuren werden aangelegd op funderingspalen met een maximale diameter van 100cm en gemiddeld 70cm. De vloerplaat werd aangelegd op volle grond nadat de teelaarde werd verwijderd. In de loop der jaren werden de loodsen vaak verbouwd of werd er bijgebouwd waarvoor dezelfde technieken werden gebruikt. De zone tussen de gebouwen werd plaatselijk verhard om de toegang voor verkeer mogelijk te maken. Tussen 2012 en 2014 werden de gebouwen en verhardingen echter allemaal afgebroken.

Op het huidige perceel A290g werd in het begin van de jaren 1990 een verharding aangebracht zodat een parkeerterrein kon voorzien worden. Deze blijft tot op heden in gebruik maar zal plaats moeten maken voor de nieuw te ontwikkelen infrastructuur op de site.

De impact van deze eerdere bouwwerken op het terrein is beperkt aangezien de funderingspalen zich enkel onder de contouren van de gebouwen bevonden met een ruime spreiding. Ze kunnen dan ook gezien worden als een lokale bodemverstoring. Ook de afbraakwerken gingen gepaard met een beperkte bodemingreep. Hetzelfde geldt voor de aanwezige verhardingen waaronder archeologisch interessante lagen nog bewaard kunnen zijn.

Figuur 5: De ortholuchtfoto uit 2012 toont de voormalige toestand van het terrein. Aangemaakt op schaal 1.1000. (Bron: Geopunt 2017).

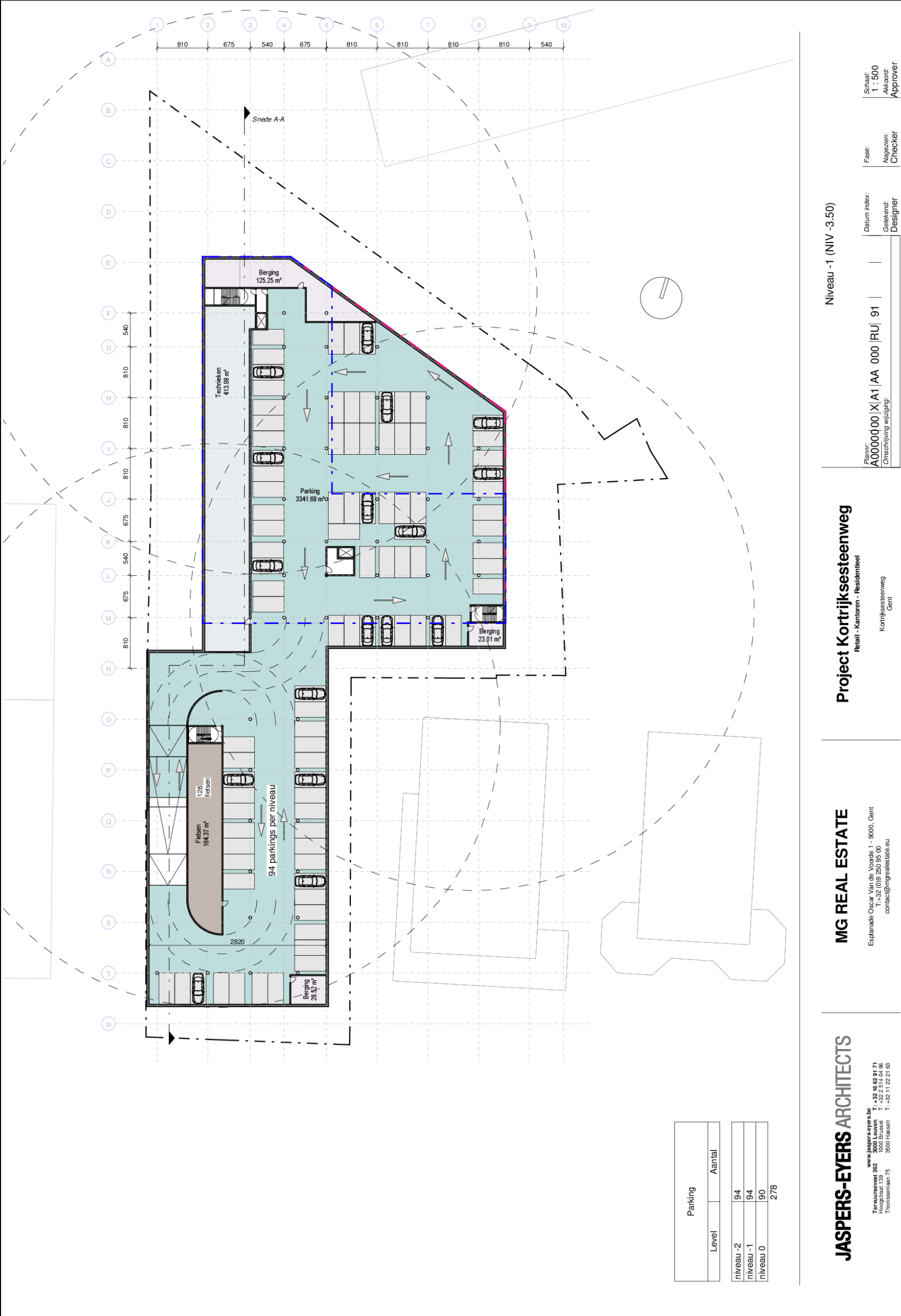
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

Het nu braakliggende terrein wordt ontwikkeld tot een multifunctionele site met ruimte voor retail, kantoren en residenties. De bovengrondse infrastructuur zal uit 5 tot plaatselijk 9 niveaus bestaan en neemt een oppervlakte van 2.352,14m² in. De ligging valt grotendeels samen met de momenteel verharde zone die dienst doet als parkeerterrein.

Rondom het gebouw wordt een verhard parkeerterrein voor 90 wagens aangelegd. Ook de toegangswegen zullen bestaan uit een asfaltverharding. Inclusief fundering zal het te verharderen pakket een dikte hebben van ca. 65cm.

Het volledige complex zal voorzien worden van twee ondergrondse parkeerniveaus. Op niveau -1 zullen bergruimtes, een fietsenstalling, een techniekenruimte en 94 parkeerplaatsen voorzien worden. Op niveau -2 zal er eveneens ruimte zijn voor 94 wagens. Beide kelders zullen een oppervlakte hebben van 4.096,81m². Het vloerniveau van -2 wordt aangelegd op een diepte van 7m onder het maaiveld.

In de noordwestelijke hoek van het terrein wordt een groenzone met draaizone voor grote voertuigen voorzien. Deze wordt aangelegd nadat de bestaande verharding is uitgebroken.

Figuur 6: Ontwerpplan voor niveau -1 met aanduiding van de dwarsdoorsnede (zie figuur 8). (Bron: Opdrachtgever 2017)

Figuur 8: Dwarsdoorsnede. (Bron: Opdrachtgever 2017)

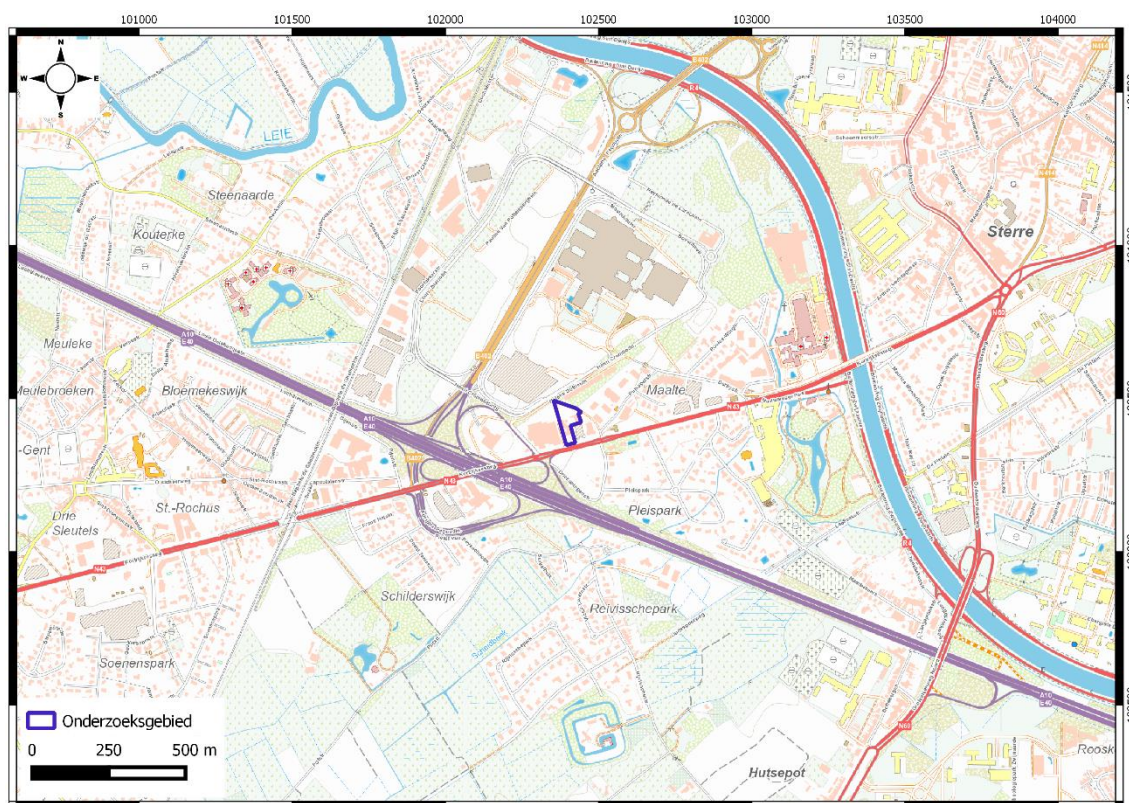
3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 3 met betrekking tot topografie, bodemkunde en landschap	Toelichting
Topografische kaart	Relevant, cf. 3.1.1
Digitaal Hoogtemodel	Relevant, cf. 3.1.2
Hillshade	Relevant, cf. 3.1.2
Bodemkaart	Relevant, cf. 3.2.1
Geomorfologische kaart	Niet relevant wegens aard van het onderzoeksgebied (sterk bebouwde zone)
Quartaairgeologische kaart	Relevant, cf. 3.2.2
Tertiairgeologische kaart	Relevant, cf. 3.2.3
Bodemosiekaart	Relevant, cf. 3.2.4
Bodemgebruiksaan	Relevant, cf. 3.2.5

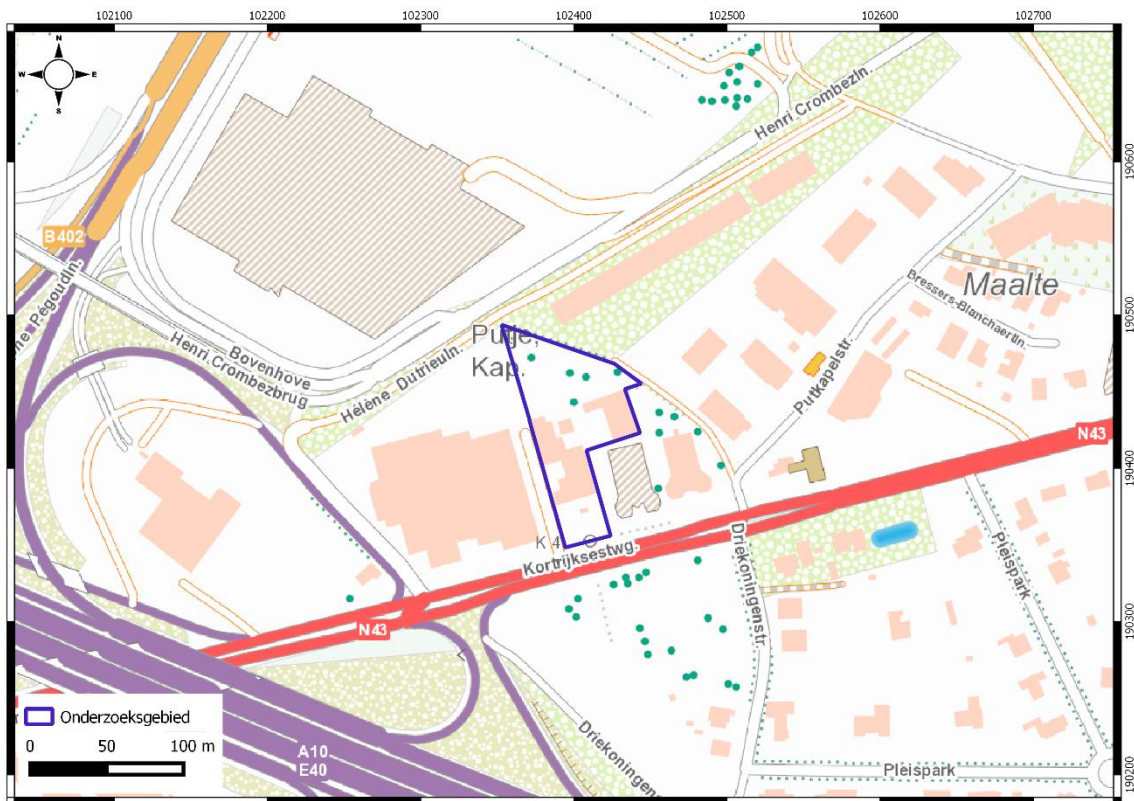
Figuur 9: Tabel met geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 3.

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

(Toelichting bij figuur 10, zie p. 18)

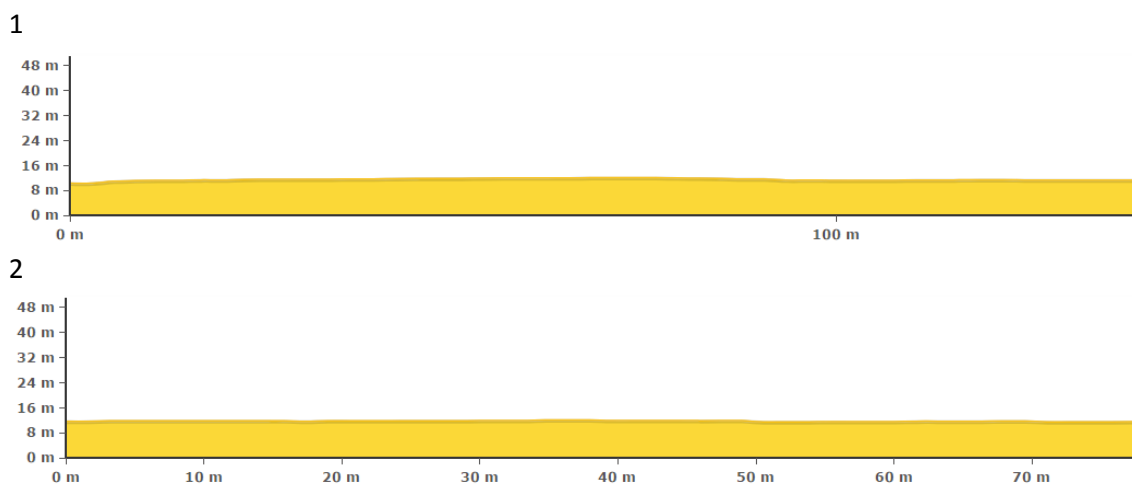
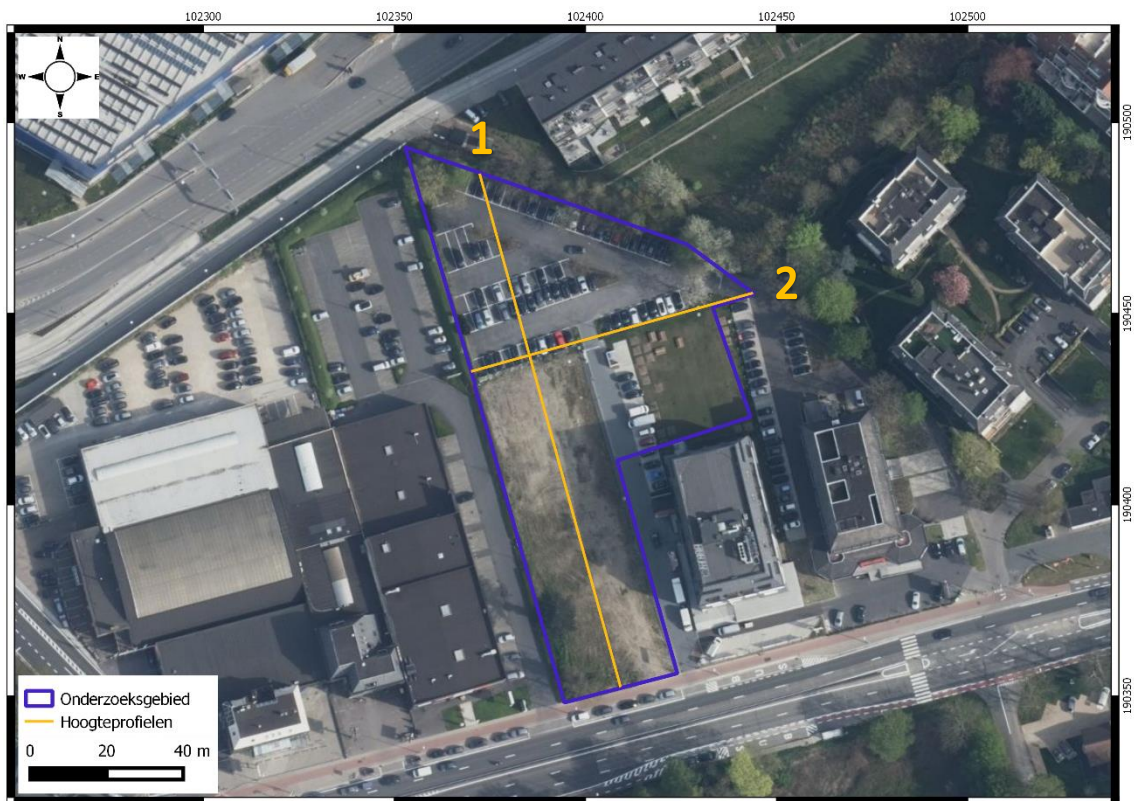

Figuur 10: Uittreksel van de topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw): overzicht (p. 17) en detail (p. 18). Respectievelijk aangemaakt op schaal 1:12500 en 1:2500. (Bron: NGI 2017)

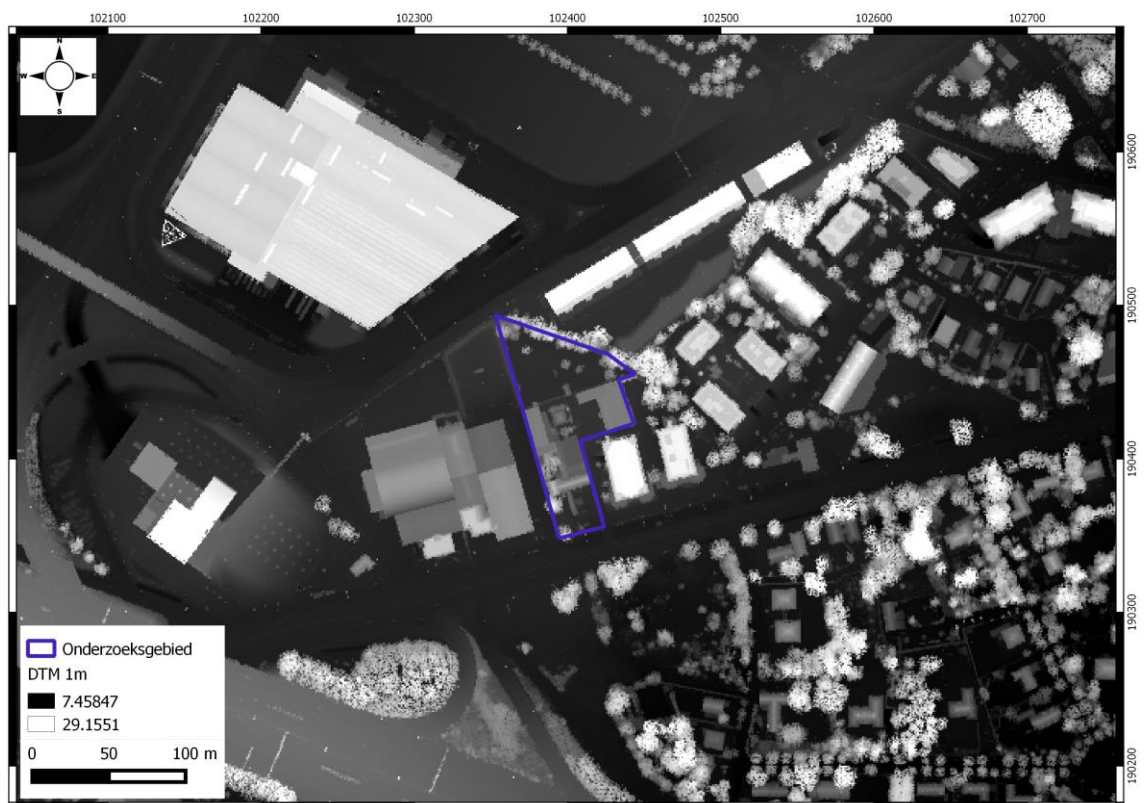
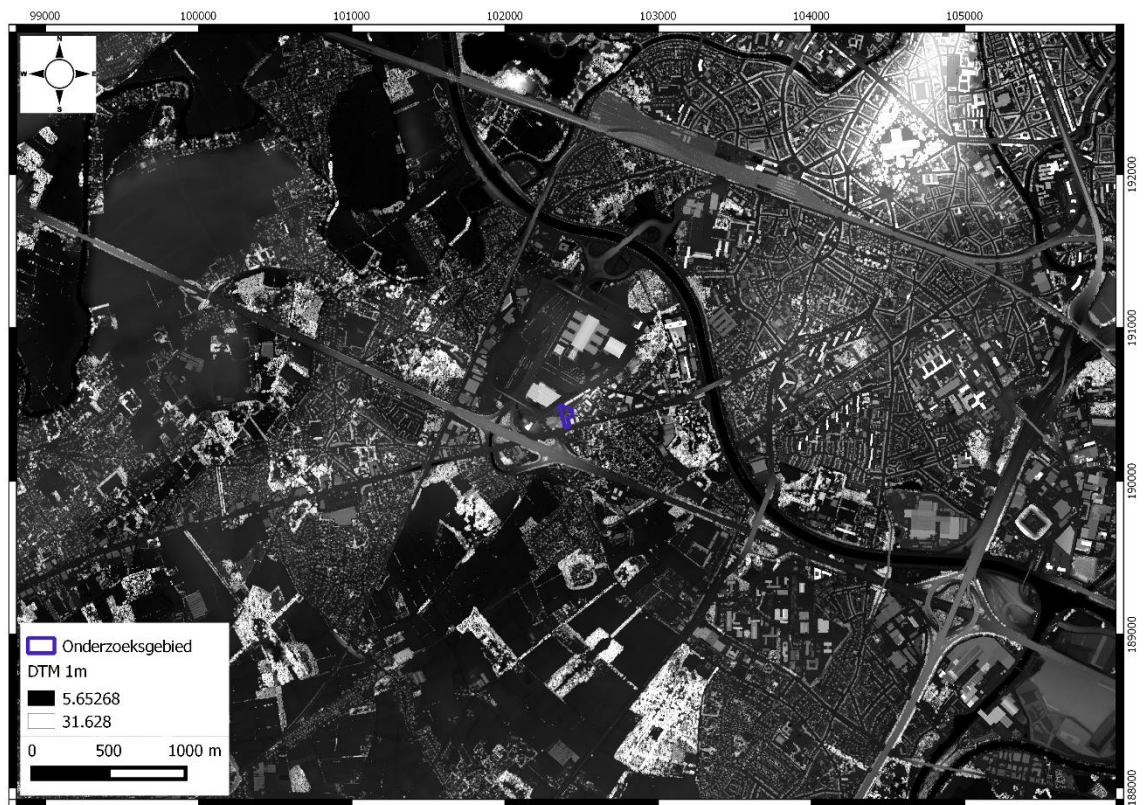
Het onderzoeksgebied is ongeveer 1,5km ten zuidwesten van de stadskern van Gent gelegen. Het bevindt zich in een sterk bebouwde omgeving nabij verschillende belangrijke verkeersassen zoals de E40, de N43 of Kortrijksesteenweg en de B402. Ook stromen er in de omgeving van het onderzoeksgebied verschillende natuurlijke waterlopen zoals de Scheidbeek en de Leie, maar ook de Ringvaart, een artificiële waterweg, is een belangrijk gegeven. Het terrein zelf is momenteel braakliggend hoewel nog gebouwen worden aangegeven op de kaart. De rest van de omgeving is voorzien van verschillende commerciële en industriële panden en bewoning. De weinige groene zones bestaan voornamelijk uit struikgewas en loofbomen.

3.1.2 HOOGTEVERLOOP

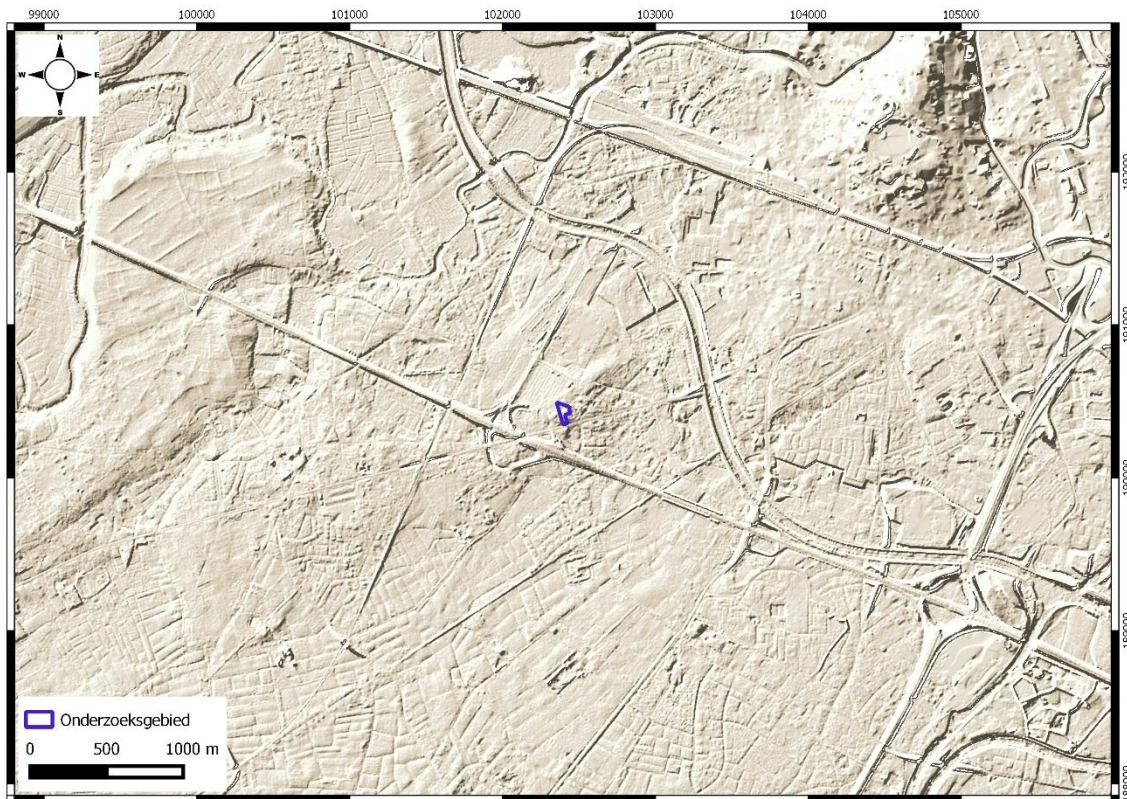
Het terrein wordt gekenmerkt door een algemeen vlak reliëf. Het hoogste punt bevindt zich centraal op het terrein op een hoogte van 12,1m TAW. De rest van het terrein is gemiddeld gelegen op 11,7m TAW. De lokale hoogteverschillen zijn dan ook zeer beperkt. Enkel de overgang van het terrein met de Kortrijksesteenweg wordt gekenmerkt door een duidelijke daling over korte afstand. Het is aan de Kortrijksesteenweg dat het terrein het laagst gelegen is, namelijk op 10,3m TAW. Het maximale hoogteverschil op het terrein bedraagt dan ook 1,8m.

Figuur 11: Ortholuchtfoto (grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). De hoogteprofielen (oranje) zijn daaronder weergegeven als volgt: noordwest-zuidoost (nr. 1), zuidwest-noordoost (nr. 2). Aangemaakt op schaal 1:1000. (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 12: Overzichtskartaal op schaal 1:25000 (boven) en detail op schaal 1:2500 (onder) van het DTM (1m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). (Bron: Geopunt 2017)

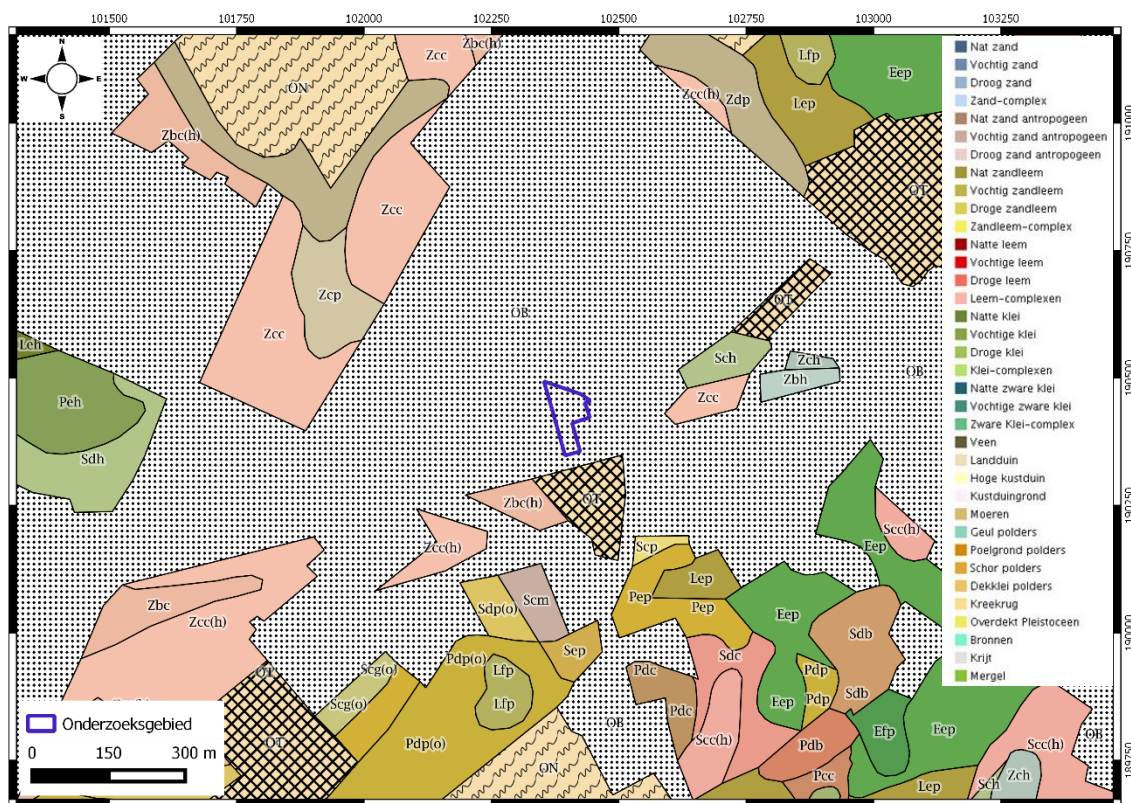
**Figuur 13: Hillshade (afgeleid van DTM 5m) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw).
Aangemaakt op schaal 1:25000. (Bron: Geopunt 2017)**

Het reliëf in de omgeving van het onderzoeksgebied wordt gekenmerkt door een relatief vlak landschap met uitzondering van een geïsoleerde heuvel ten noordoosten van het terrein.

Het antropogene karakter van het landschap wordt duidelijk door de aanwezigheid van de snelwegen die hoger gelegen karakteriserende elementen zijn in het landschap. Verder worden andere verbindingswegen en zelfs individuele gebouwen ook duidelijk zichtbaar. De dominante reliëfelementen in het landschap zijn dan ook een gevolg van het menselijk ingrijpen die het uitzicht van het oorspronkelijke landschap hebben gewijzigd.

3.2 BODEMKUNDIGE SITUERING

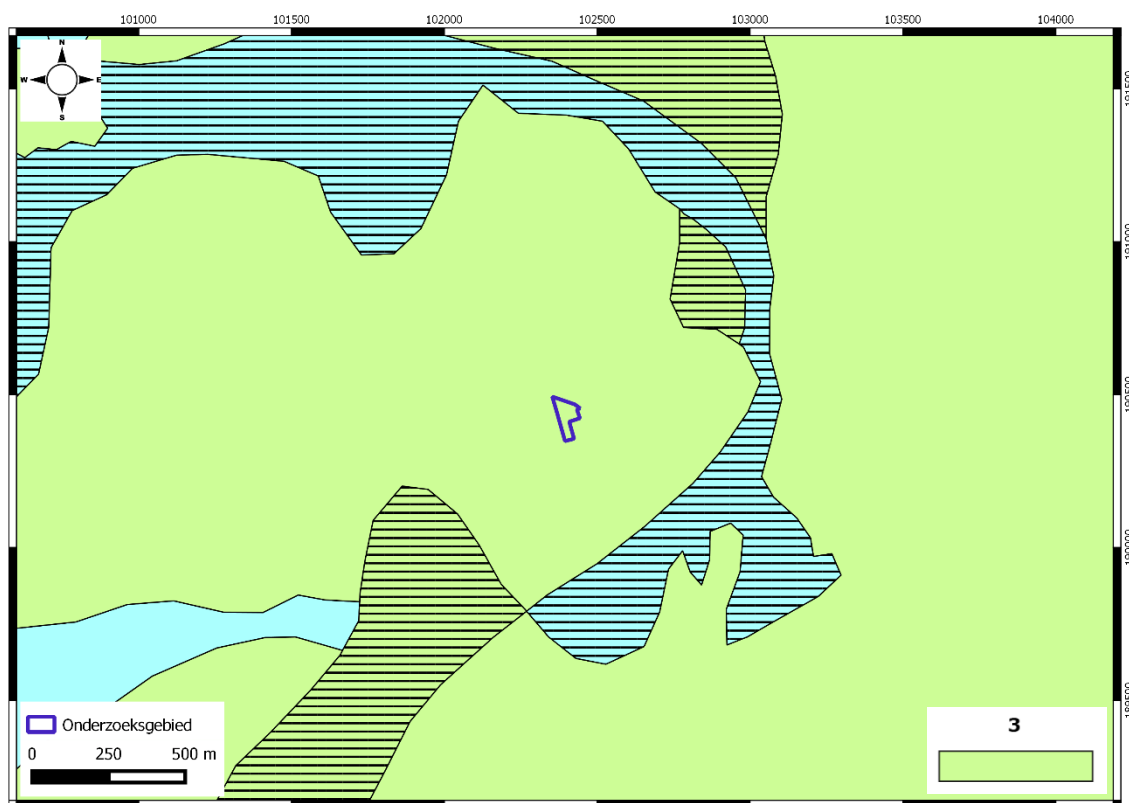
3.2.1 BODEMKAART

Figuur 14: Gedigitaliseerde bodemkaart (1:20.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:7500. (Bron: Geopunt 2017)

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de zandstreek maar de ondergrond wordt er volgens de bodemkaart volledig gekenmerkt door **OB-bodems**. Het gaat hier om bebouwde zone met sterk herwerkte bodems waardoor het bodemtype niet gekarteerd kon worden. Dit betekent dat het bodemprofiel reeds door menselijke ingrepen gewijzigd of potentieel vernietigd is. Bijgevolg is het archeologisch potentieel dan ook laag. Het kan echter gesuggereerd worden dat de natuurlijke bodem er zou aansluiten bij de overwegend matig droge zandgronden in de directe omgeving. Het kan hierbij opgemerkt worden dat de bodems in de richting van de beek steeds lemiger en vochtiger worden.

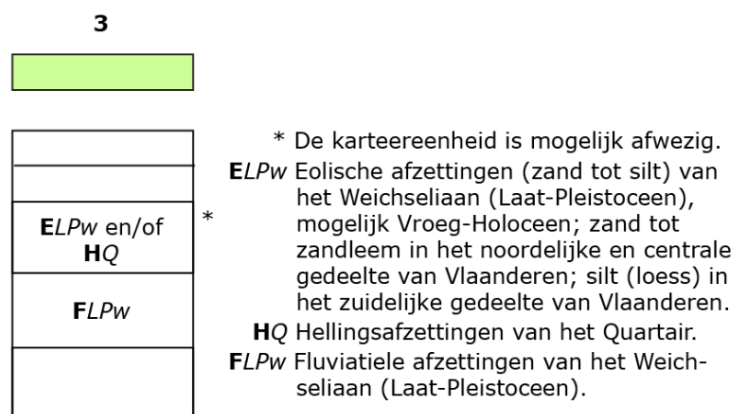
3.2.2 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 15: Gedigitaliseerde Quartairgeologische kaart (1:200.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de zuidrand van de zone die gekend is als de Vlaamse Vallei. Het Quartaire dek is er dik en het landschap wordt in de Vlaamse Vallei gekenmerkt door een vlakke topografie. Dit staat in contrast met de heuveltoppen van het Schelde-Dender interfluvium.

Het terrein waarop deze studie van toepassing is, wordt gekenmerkt door profieltype 3. Dit houdt in dat er geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (3) aanwezig zijn. De basis van de sequentie bestaat uit fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan. Later werd hierop eolisch zand en, in beperkte mate leem, afgezet. Hellingsprocessen zorgden verder voor colluviale afzettingen. Een beschrijving van dit profieltype is hieronder terug te vinden.

Figuur 16: Quartairgeologische sequentie ter hoogte van het onderzoeksgebied: profieltype 3. (Bron: Geopunt 2017)

3.2.3 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Figuur 17: Gedigitaliseerde Tertiairgeologische kaart (1:50.000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)

De Tertiaire geologie van het onderzoeksgebied bestaat uit de Vroeg-Eocene afzettingen van het Lid van Egem (Formatie van Tielt), het Lid van Merelbeke en het Lid van Pittem. Deze laatste twee behoren tot de Formatie van Gent. Zowel de Formatie van Gent als de Formatie van Tielt behoren tot de Ieper Groep.

Het Lid van Egem maakt deel uit van de Formatie van Tielt en bestaat uit mica- en glauconiethoudend zeer fijn zand waarin kleilagen en zandsteenbanken (nummulietenkalksteen) voorkomen. Deze afzettingen komen vooral voor in de valleien. Naar het zuiden toe gaat het Lid van Egem over in een kleiiger facies.

Het kleihoudend zand tot de zandhoudende klei van het Lid van Pittem komt overwegend voor binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. Plaatselijk komen zandsteenbanken voor met soms frequente fossielafdrukken. Verder zijn de afzettingen glauconiet- en micahoudend.

Het Lid van Merelbeke vormt de basis van de Formatie van Gent. Het gaat om een blauwgrijze tot donkergrijze laag plastische klei met intercalaties van dunne zandlenzen. Verder bevat deze ook organisch materiaal en pyrietachtige concreties.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied bevinden de Tertiaire afzettingen zich op een diepte van gemiddeld 5m TAW. Rekening gehouden met het hoogteverloop van het onderzoeksgebied (zie 3.1.2) betekent dit dat de Tertiaire afzettingen zullen aangesneden worden bij de aanleg van de ondergrondse parkeerniveaus.

3.2.4 BODEMEROSIEKAART

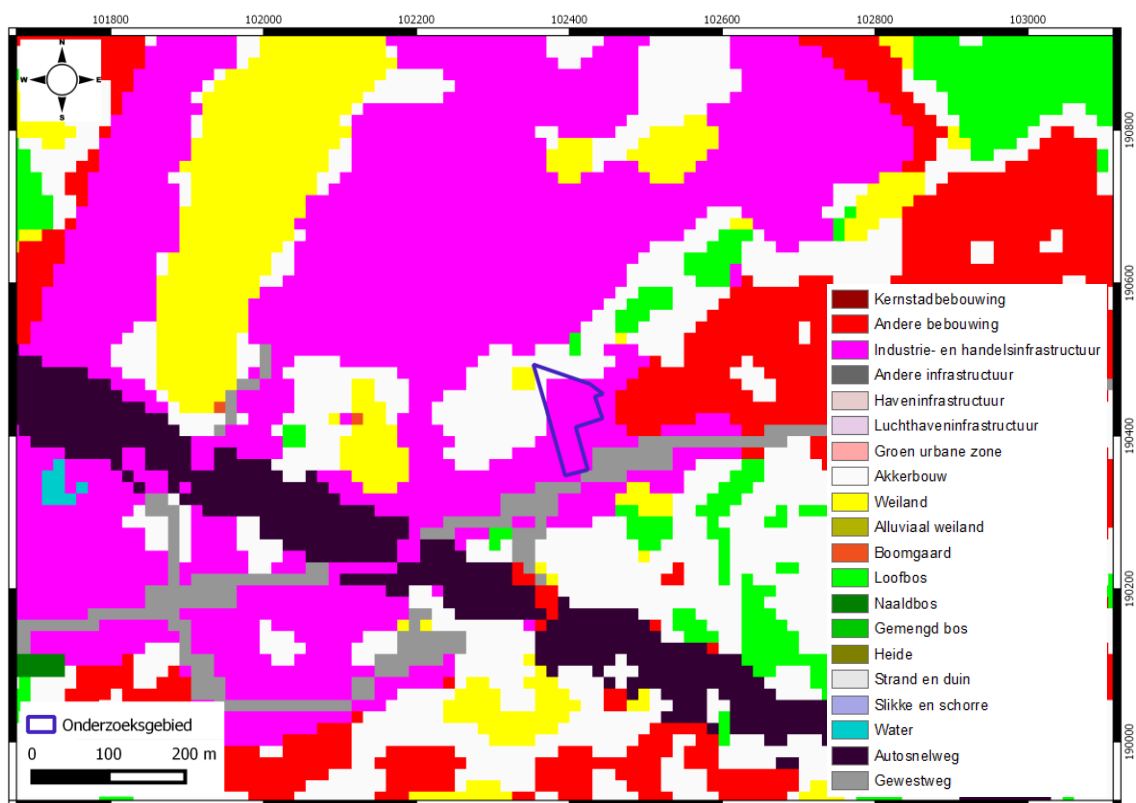

Figuur 18: Bodemerosiekaart op perceelsniveau met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw) op zwart-wit GRB. Aangemaakt op schaal 1:12500. (Bron: Geopunt 2017)

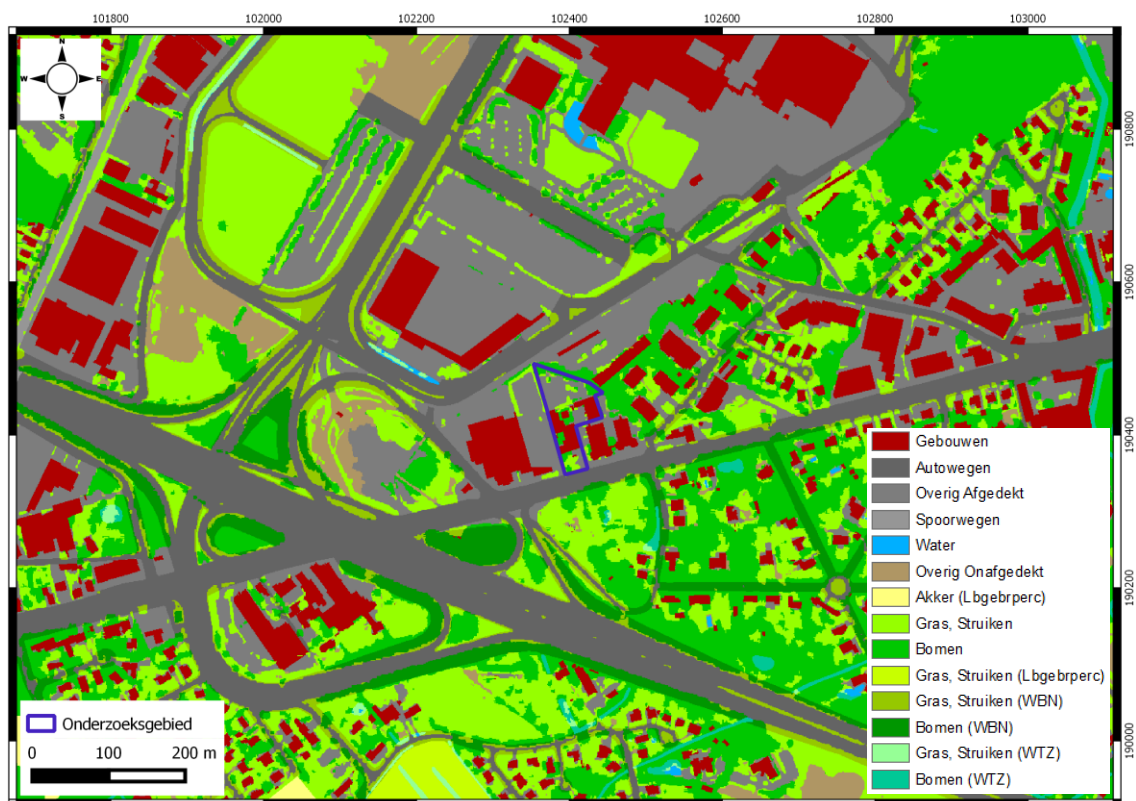
Voor het studiegebied is er door de aanwezigheid van bebouwing geen informatie beschikbaar over de potentiële bodemerosie. Dit is ook het geval voor de ruime omgeving rondom het terrein. Ten noorden en zuiden van het onderzoeksgebied is er echter wel informatie beschikbaar voor de groene zones in het landschap. Ze worden allen gekenmerkt door een verwaarloosbare tot zeer lage erosiegevoeligheid. Gezien het reliëf van het terrein kan aangenomen worden dat de situatie vergelijkbaar is ter hoogte van het onderzoeksgebied.

In het algemeen gesteld kan een sterkere erosiegevoeligheid gekoppeld worden aan een sterkere helling van het terrein, hoewel ook bodemgebruik hierop een invloed heeft. De aanwezigheid van begroeiing zorgt immers voor een lagere erosiegevoeligheid. We willen hierbij ook opmerken dat hoe lager de erosiegevoeligheid is, hoe groter de kans is op een goede bewaring van het (archeologische) bodemarchief.

3.2.5 BODEMGEBRUIKSKAART

Figuur 19: Bodemgebruiksk kaart uit 2001 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 20: Bodembedekkingskaart, 1m resolutie, uit 2012 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

Het onderzoeksgebied bevindt zich in een sterk bebouwde zone voor industrie- en handelsinfrastructuur ten zuidwesten van de stadskern van Gent. Het terrein zelf en de directe omgeving ervan behoren tot een geïndustrialiseerd gebied dat ontsloten wordt door verschillende wegen. De structuren zijn er vooral van moderne aard. Het terrein zelf blijkt uit deze kaart grotendeels bebouwd en verhard te zijn. Op dit moment is echter enkel nog de noordelijke zone van het terrein verhard, de rest is braakliggend.

4 ASSESSMENTRAPPORT: HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 4 met betrekking tot historische en archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris archeologische zone	Niet gelegen in archeologische zone
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet gelegen in GGA
Inventaris bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.2
Landschapsatlas, landschappelijk erfgoed	Niet aanwezig nabij onderzoeksgebied
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet aanwezig nabij onderzoeksgebied
Inventaris historische stadskern	Niet aanwezig nabij onderzoeksgebied
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.3
Wereldoorlog relictten	Niet aanwezig nabij onderzoeksgebied
Belgisch (verdwenen) molenbestand	Niet aanwezig nabij onderzoeksgebied
Cartografische bronnen	
Fricxkaart (ca. 1712)	Relevant, cf. 4.4.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.4.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.4.3
Vandermaelenkaart (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.4.4
Poppkaart (1842-1879)	Relevant, cf. 4.4.5
Ortholuchtfoto's	
Kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit, 1971	Relevant, cf. 4.5
Kleinschalige zomeropnamen, kleur, 1979-1990	Relevant, cf. 4.5
Grootschalige winteropnamen, kleur, 2013-2015	Relevant, cf. 4.5
Projectspecifieke bronnen	
Topografische kaart België 1904	Relevant, cf. 4.3.6
Topografische kaart België 1939	Relevant, cf. 4.3.7

Figuur 21: Tabel met geraadpleegde bronnen voor hoofdstuk 4.

4.1 HISTORISCH KADER

Sint-Denijs-Westrem is gelegen ten zuidwesten van het stadscentrum van Gent. De oudste vermelding van de gemeente dateert uit het midden van de 10de eeuw en duidt de locatie aan als “Westrehem” of “woonplaats in het westen”. In de 12de-13de eeuw is er sprake van “Westrem” en werd de naam van de patroonheilige van het dorp aan de naam toegevoegd. In het leenboek van Sint-Pieters uit 1375 wordt melding gemaakt van “Sinte Nijs parochie te Westrem”. De menselijke aanwezigheid in de regio blijkt echter reeds veel verder in de tijd terug te gaan. Uit onderzoek blijkt dat de regio van Oost-Vlaanderen en meer bepaald het Leie- en Scheldegebied zowel in de prehistorie als in de Romeinse tijd een vrij dichte bewoning heeft gehad. Na een terugval in de vroege middeleeuwen ontwikkelde het gebied rondom Gent zich verder tijdens de middeleeuwen en in de Nieuwe Tijd. De heropleving van de economie tijdens de 19de eeuw leidde tot de sloop van de versterkingen en poorten. Dit betekende de start van de uitbreiding van de woonkern buiten de oude muren, maar ook de opwaardering van de hoeves op het platteland rondom Gent.

In de jaren 1820 werd het hoogst gelegen terrein, gelegen in de gehuchten Maaltebrugge en Bugten, ingericht als oefengebiet voor de garnizoenen van de citadel. In 1838 werd het aangevuld met een koersplein en vanaf de Eerste Wereldoorlog deed het terrein dienst als vliegveld. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het bijvoorbeeld door de Duitsers gebruikt als uitvalsbasis voor bombardementen. Na de Tweede Wereldoorlog werd het vliegveld nog verder uitgebouwd maar in 1985 werd het gesloten en maakte het plaats voor o.a. Flanders Expo en The Loop.

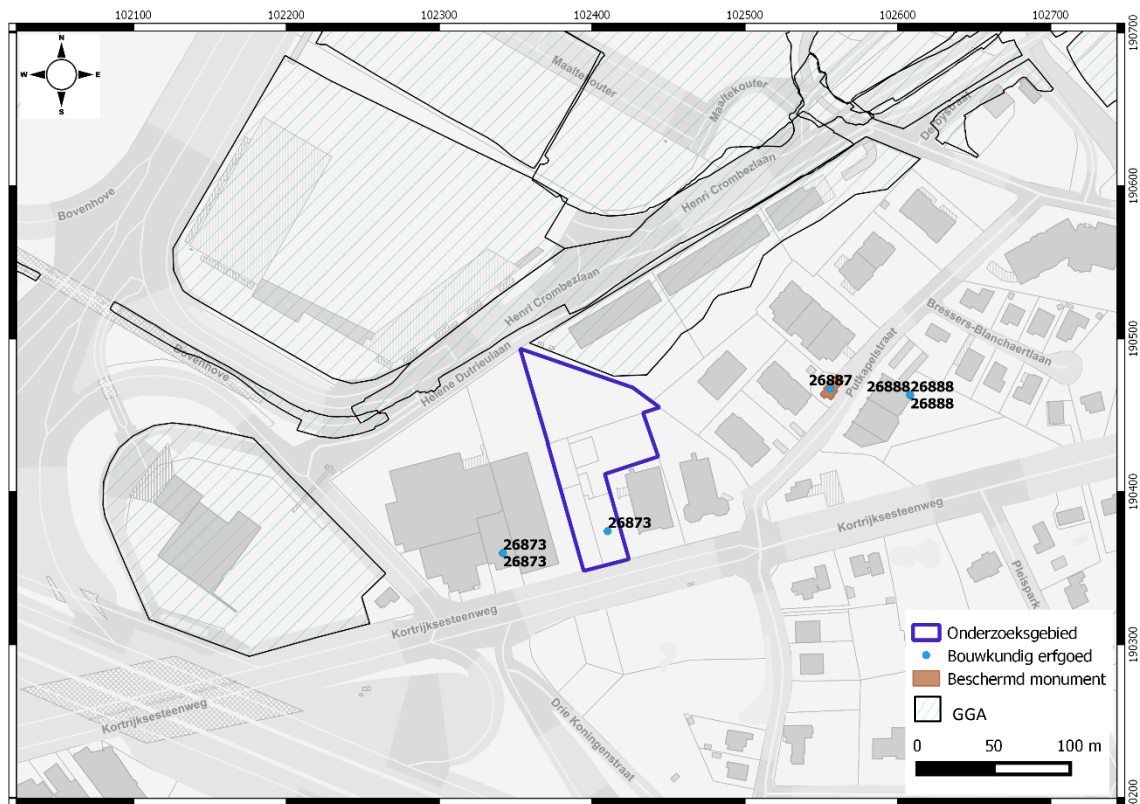
Tot in de 20ste eeuw behield de gemeente een open en landelijk karakter. Dit veranderde echter doordat het grondgebied letterlijk werd doorsneden door de aanleg van verschillende belangrijke verkeersaders. De eerste grote weg was de Kortrijksesteenweg tussen Gent en Kortrijk die werd aangelegd tussen 1716 en 1720. Later, in 1950, werd de autosnelweg E5 (de latere E40) als verbinding tussen Brussel en Oostende voorzien. In 1969 kwam er een artificiële waterweg bij die de naam Ringvaart kreeg. Vandaag is Sint-Denijs-Westrem vooral een residentiële gemeente met kenmerkende lintbebouwing en handel en industrie langsheen de Kortrijksesteenweg. De bestaande infrastructuur is er dan ook overwegend van moderne aard.

4.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

De overzichtskaart van het Geoportaal Onroerend Erfgoed geeft voor het gebied onmiddellijk grenzend aan het te onderzoeken terrein geen melding van archeologische zones, beschermde stads- of dorpsgezichten, beschermde cultuurhistorische landschappen of wereldoorlog relictten/zones. In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn echter wel bouwkundig erfgoed en verschillende zones waarbinnen geen archeologie te verwachten valt (GGA) aanwezig. Deze zones overlappen met reeds onderzochte gebieden (zie 4.3).

Aangezien de onmiddellijke relevantie van aanwezig erfgoed in de omgeving van het onderzoeksgebied afneemt wanneer de afstand tot dit terrein toeneemt, zal in deze studie enkel dieper ingegaan worden op de erfgoedwaarden die zich op of direct grenzend aan het terrein bevinden. Indien ze verderaf gelegen zijn, zullen ze immers geen schade ondervinden van de geplande werken.

Hoewel de inventaris geen melding maakt van wereldoorlogrelicten dient wel rekening gehouden worden met het feit dat er tijdens de wereldoorlogen een militair vliegveld gelegen was ter hoogte van het huidige Flanders Expo. Dit diende als uitvalsbasis voor de Duitse bombardementen.

Figuur 22: Overzichtskartaal Inventarissen Onroerend Erfgoed met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geoportaal 2017)

ID	Locatie	Omschrijving	Datering	Status
26873	Kortrijksesteenweg 1082, 1088-1090 Sint-Denijs-Westrem (Gent)	Kunstenaarswoningen in neotraditionele stijl	Tweede helft 19 ^{de} eeuw	Verbouwd of gesloopt Vastgesteld 15/10/2010

Figuur 23: Overzichtstabel bouwkundig erfgoed.

Op huisnummer 1082 bevond zich een lang verankerd bakstenen gebouw van één bouwlaag onder zadeldak met een nis voorzien van een Onze-Lieve-Vrouwebeeldje. Het gebouw werd echter recent gesloopt.

4.3 CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

Figuur 24: Overzichtskaart met aanduiding van CAI-locaties (groen) rondom het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:10000. (Bron: CAI 2017)

Het onderzoeksgebied is net ten zuiden gelegen van een reeds uitgebreid onderzochte archeologische zone. Voor het terrein zelf geldt dan ook een zeer hoog archeologisch potentieel en hoge verwachting tot het aantreffen van archeologische resten en sporen vanaf de steentijden tot recente periode.

Ten noorden van het onderzoeksgebied werden immers nederzettingssporen uit de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen aangetroffen. Op basis van de vondsten en sporen ter hoogte van het oude vliegveld en het huidige Flanders Expo kan er sprake zijn van een mogelijks ononderbroken diachrone bewoningsgeschiedenis vanaf de metaaltijden. In onderstaande tabel wordt slechts een samenvatting gegeven van de huidige kennis met betrekking tot de directe omgeving van het onderzoeksgebied. Het terrein is gelegen nabij het bekende archeologisch onderzoek “The Loop” dat sinds 2007 loopt. Voor verdere informatie wordt verwezen naar de rapporten van de archeologische onderzoeken zoals vermeld in CAI en/of opgesomd in de online bibliografie Archeoproject The Loop – Literatuur.

ID	Locatie	Omschrijving	Datering
151342	Kortrijksesteenweg 1086, Gent (SDW)	Op deze locatie werd een Kompensierscheibe (MSGSDW04) of Kompensierwaage met draaibaar houten onderstel aangetroffen.	20 ^{ste} eeuw (WO II)

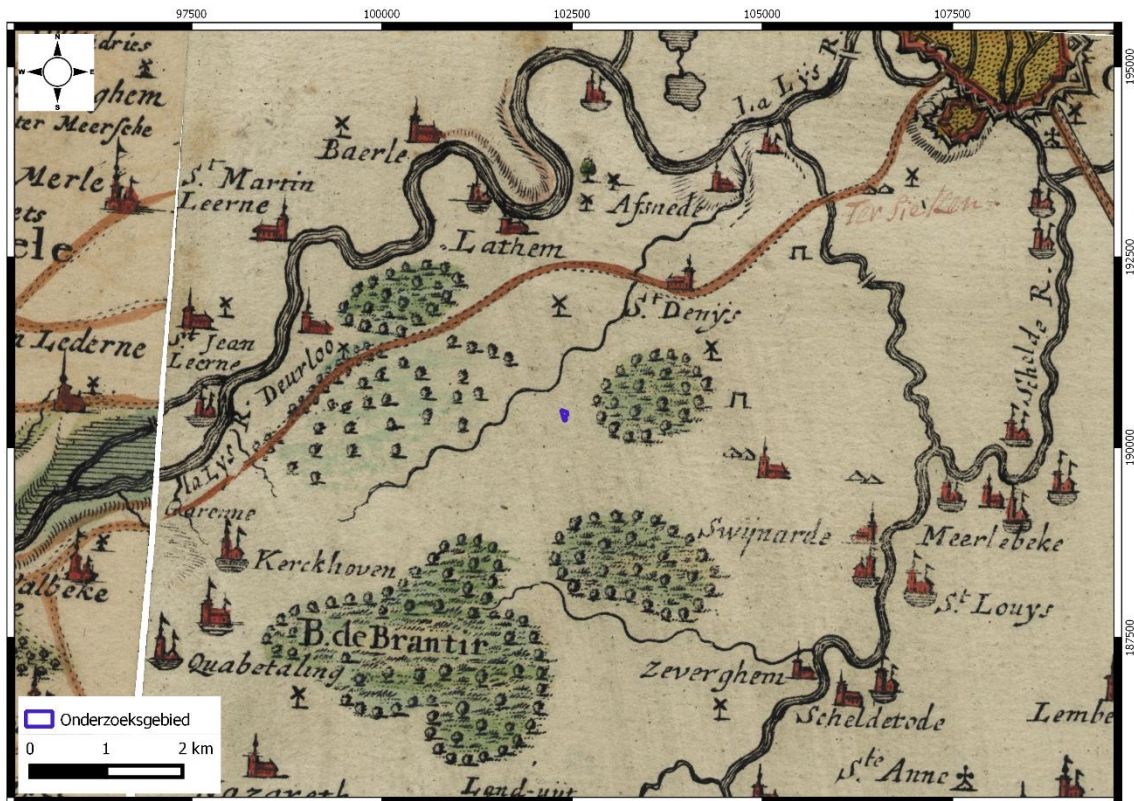
ID	Locatie	Omschrijving	Datering
40125	Kortrijksesteenweg zn / Zone 4 / Vliegveld, Gent (SDW)	In de lus van de afrit van de E40 werden resten van één (mogelijks 2) 3-schepige houten gebouwen aangetroffen en enkele paalsporen die dateren uit de bronstijd. Verder werden er ook nederzettingssporen uit de ijzertijd gevonden bestaande uit een enclos, 3 hoofdgebouwen, 1 bijgebouw, 14 spiekers en (voorraad)kuilen. Uit de Romeinse periode werden 5 brandrestengraven gevonden. Een wegtracé en kuil konden gedateerd worden in de Nieuwe Tijd. Mogelijks werden ook 2 loopgraven uit de wereldoorlogen aangetroffen die later opgevuld werden met afval.	Metaaltijden: bronstijd ijzertijd Romeinse periode Nieuwe Tijd Nieuwste Tijd
40156	Bovenhove zn / Vliegveld, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 3. Een circulaire gracht kan mogelijk als grafheuvel geïdentificeerd worden en dateert uit de vroege bronstijd. Een woonerf, clusters van sporen, een 6-palig gebouw met grote kuil en mogelijk een spieker zijn duidelijke nederzettingssporen die gedateerd werden in de ijzertijd. Zestien brandrestengraven konden in de 1ste tot 2 de eeuw n.Chr. gedateerd worden en stammen dus uit de midden-Romeinse periode. Enkele paalsporen en een cirkelvormige, onderbroken gracht met centraal gelegen kruisvormige spoor dateren uit de late middeleeuwen. Mogelijk bevond zich hier een standert- of staakmolen. Enkele loopgraven, munitieresten, een ijzeren koffer en Belgische Adrian-helm konden gerelateerd worden aan de periode dat het terrein behoorde tot het militair vliegveld.	Metaaltijden: bronstijd ijzertijd Midden- Romeinse periode Middeleeuwen Nieuwste Tijd
40157	H. Dutrieulaan zn, Derbystraat zn / Vliegveld, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 3 / Impact en Natha. Een Romeins brandrestengraf en mogelijks 15de-17de-eeuwse grachten werden hier teruggevonden tijdens archeologisch proefsleuvenonderzoek.	Romeinse periode Nieuwe Tijd

ID	Locatie	Omschrijving	Datering
150268	Pégoudlaan zn, Maaltekouter zn, Gent (SDW)	Ter hoogte van Flanders Expo Zone 3 / IKEA werden 17 paalsporen (mogelijk hoofd- en bijgebouwen) en een kuil gevonden uit de ijzertijd. Verder werd er mogelijk een Romeinse gracht gevonden. Er bevonden zich ook 6 brandrestengraven, een drenkkuil en waterput met vierkante bekisting uit de Romeinse tijd. Een vierpalige spieker kon niet gedateerd worden. Verder werden er nog paalsporen (o.a. een tweeschepige constructie), bijgebouw, kuil, 3 waterputten in de 9 ^{de} tot 12 ^{de} eeuw gedateerd.	Metaaltijden: ijzertijd Romeinse periode Middeleeuwen
151556	Maaltekouter zn, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 6 / Veld 12O. In deze zone werden 8 en mogelijks nog 2 bijkomende brandrestengraven gevonden uit de Romeinse periode. Een grachtencomplex dateert mogelijk ook uit deze periode maar kan ook ouder zijn en teruggaan tot de ijzertijd. Verder konden enkele sporenclusters geïnterpreteerd worden als resten van volmiddeleeuwse nederzettingen.	Romeinse periode Middeleeuwen
151316	Bovenhove zn, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 4 / Brug Zuid. Aan weerszijden van de A. Pégoudlaan werden paalsporen behorende tot waarschijnlijk een spieker en twee 6-palige gebouwen gevonden. Verder kwamen nog drie geïsoleerde paalsporen en drie grachten aan het licht. Ze kunnen in de ijzertijd of Romeinse periode gedateerd worden. Daarnaast was er nog een andere gracht die op basis van de gevonden scherven in de 10 ^{de} à eerste helft van de 11 ^{de} eeuw kon gedateerd worden.	IJzertijd of Romeinse periode Middeleeuwen
151757	Derbystraat zn, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 3 wegkoffer bis. Een cluster van twijfelachtige, mogelijks natuurlijke, sporen is ten minste ouder dan de middeleeuwen maar een meer precieze datering blijft uit. Hetzelfde geldt voor een gracht waarvoor de datering ook onbepaald bleef. Van de drie brandrestengraven die werden aangetroffen kon 1 gedateerd worden tussen de 1 ^{ste} en 3 ^{de} eeuw.	Onbepaald Romeinse periode
209614	Bovenhove zn, Gent (SDW)	Flanders Expo Zone 6 – Artexis. Enkele grachten en greppels behoren mogelijk tot een grachtensysteem dat dateert uit de Romeinse tijd. Verder werden enkele paalkuilen, kuilen en verstoringen aangetroffen die dateren uit de nieuwe tijd.	Romeinse periode Nieuwe Tijd

Figuur 25: Overzichtstabel CAI.

4.4 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

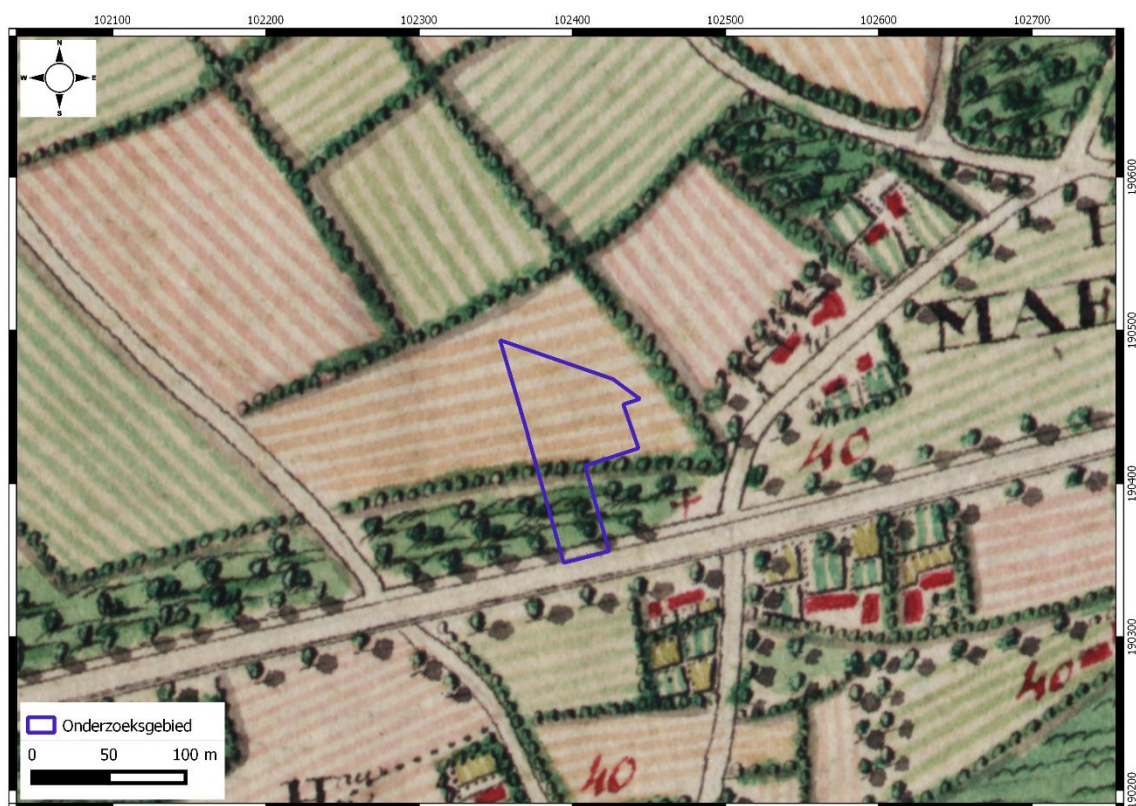
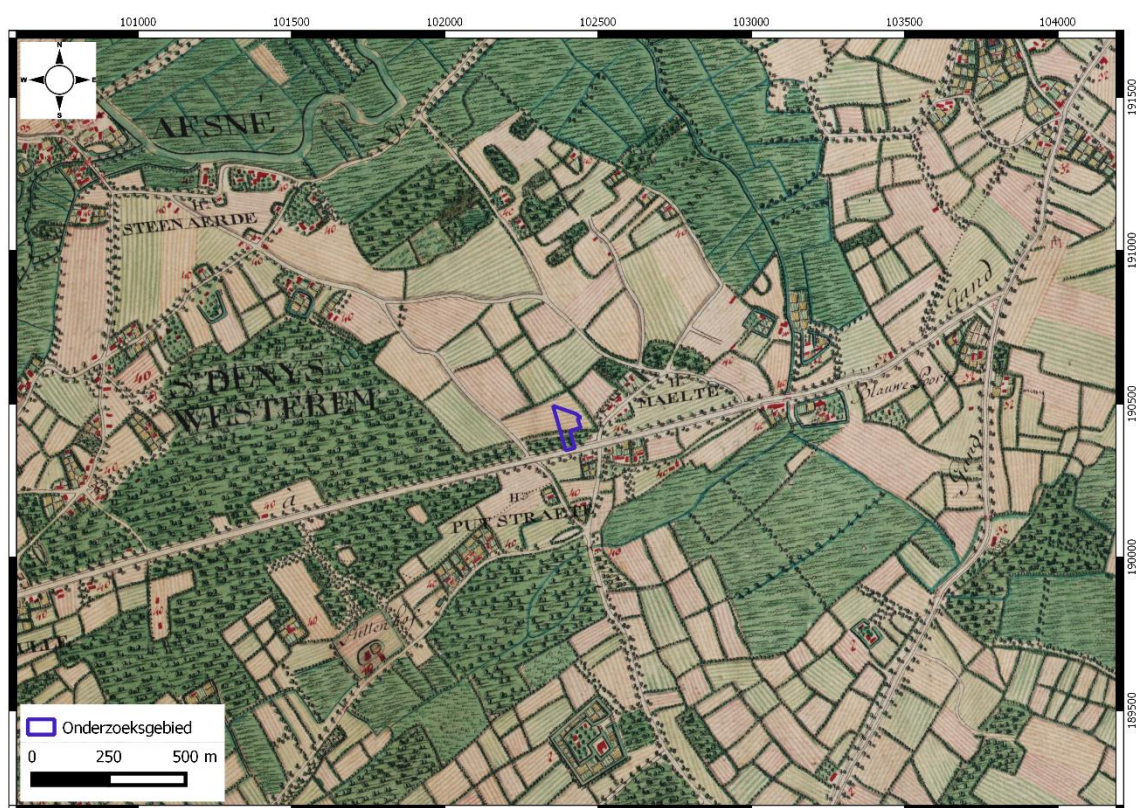
4.4.1 FRICXKAART (CA. 1712)

Figuur 26: Fricxkaart met aanduiding van het gegeorefereerde onderzoeksgebied (blauw). Omwille van de aard van het bronmateriaal, zijnde een historische kaart, kan de eigenlijke ligging hier licht van afwijken. Aangemaakt op schaal 1:50000. (Bron: Geopunt 2017)

De Fricxkaart uit ca. 1712 is te algemeen om relevante informatie aan te reiken omtrent eventueel historisch bouwkundig erfgoed op het te onderzoeken terrein of in de onmiddellijke omgeving ervan. Ze is eveneens te weinig gedetailleerd om eenduidige informatie te verschaffen over het eventuele bestaan van het huidige wegennet aan het begin van de 18de eeuw en biedt eveneens weinig inzicht in het landschappelijke karakter. Door het gebrek aan detail is de Fricxkaart slechts in zeer beperkte mate bruikbaar voor dit onderzoek.

4.4.2 FERRARISKAART (CA. 1771-1778)

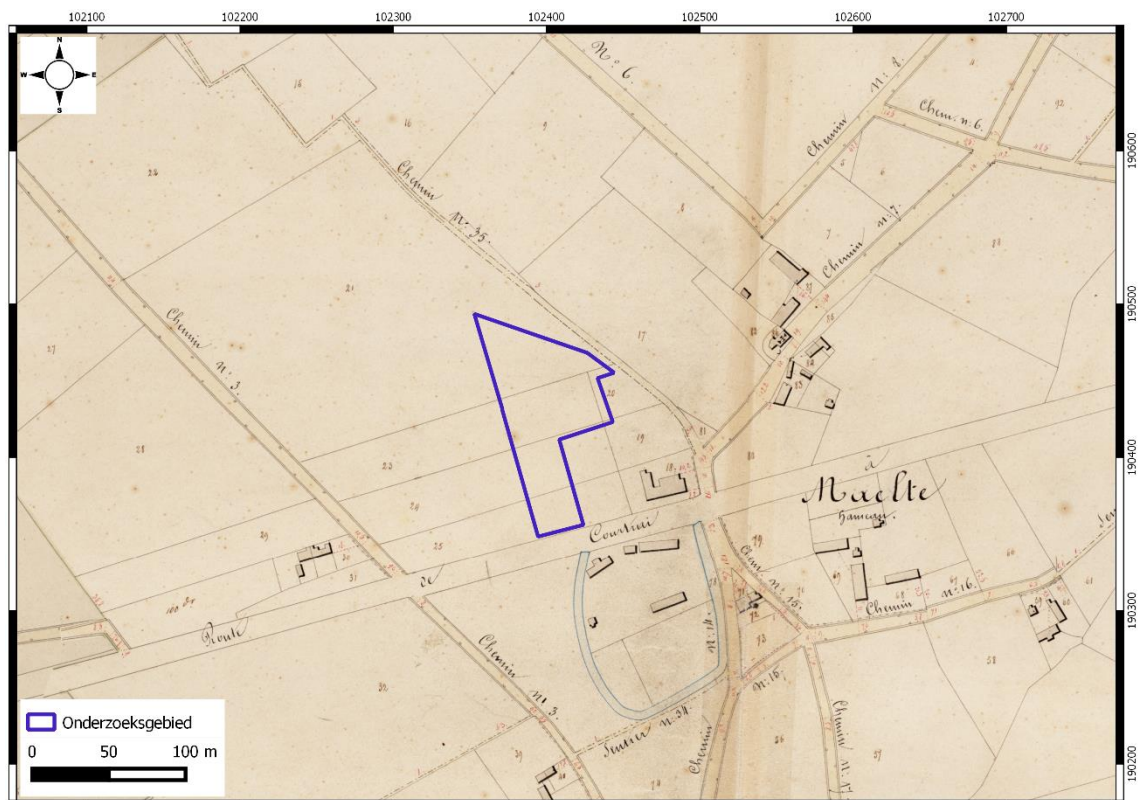

Figuur 27: Ferrariskaart: overzicht en detail met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Respectievelijk aangemaakt op schaal 1:12500 en 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

De kaart van Ferraris geeft een gedetailleerde inkijk in landindelingen, landgebruik en nederzettingenpatronen aan het eind van het Ancien Régime (18de eeuw).

De Ferrariskaart toont de ligging van het onderzoeksgebied ten noorden van de Kortrijksesteenweg die werd aangelegd tussen 1716 en 1720. Deze doorkruist een agrarisch landschap dat vooral gekenmerkt wordt door akkers en velden die van elkaar gescheiden worden door hagen. Verder zijn er ook zones voor weiland en bomen aanwezig. Verspreid in de regio komen verschillende hoeves voor met omliggende moestuinen. Nabij de beek zijn de structuren vaker omgracht. Verder is de bebouwing zeer schaars in de omgeving van het onderzoeksgebied en komt die vooral voor langs de voorloper van de Putkapelstraat ten oosten van het onderzoeksgebied.

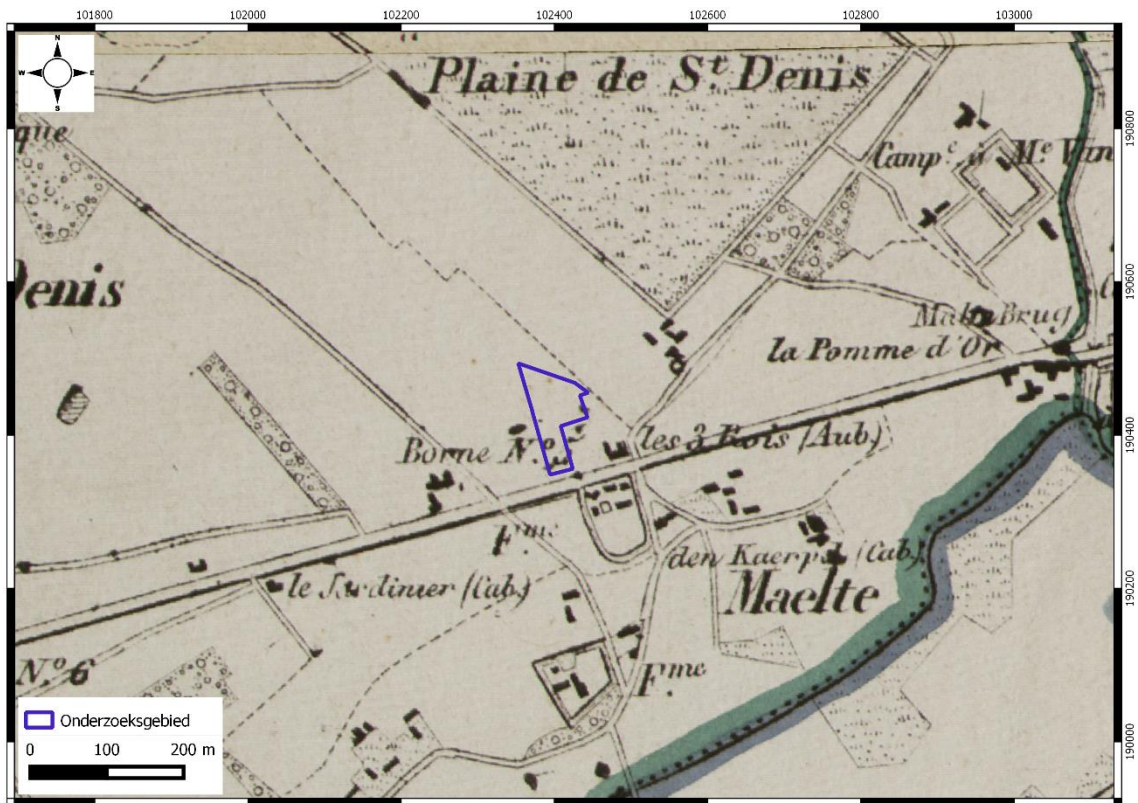
4.4.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Figuur 28: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:2500. (Bron: Geopunt 2017)

De Atlas der Buurtwegen geeft een inkijk in het spoor- en wegennet en perceelssysteem van de 19de eeuw. De kaart toont een licht gewijzigde situatie wat betreft de loop van de wegen terwijl de bebouwing nabij het onderzoeksgebied wel nog steeds beperkt is. In recentere tijden kwam er echter nog verschillende wegen bij en verdwenen er andere. Ook de perceelindeling werd na aanmaak van deze kaart nog gewijzigd.

4.4.4 VANDERMAELENKAART (CA. 1846-1854)

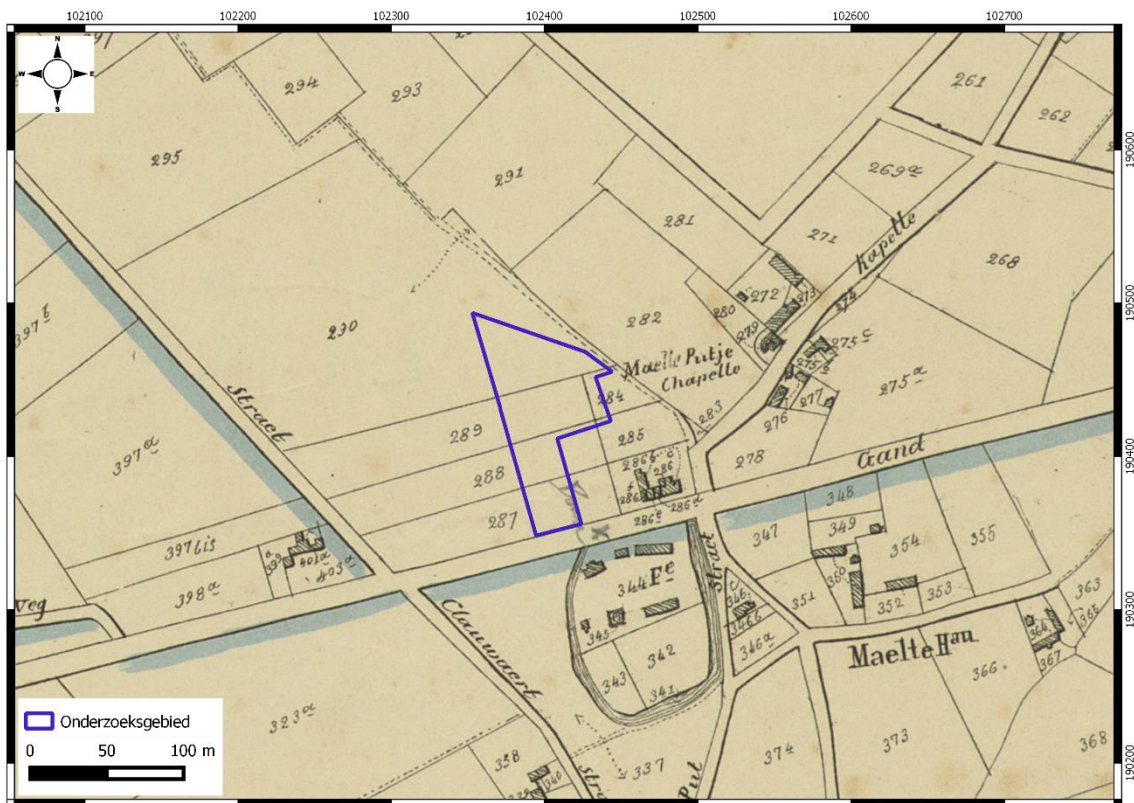
Figuur 29: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

De Vandermaelenkaart geeft een overzicht van het landgebruik en de nederzettingenpatronen tijdens de 19de eeuw. Ze toont weinig verschil met de voorgaande kaarten. Het landgebruik is nog steeds zeer ruraal van aard en bewoning blijft schaars in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied. Administratieve grenzen zijn in kleur weergegeven op de kaart.

Ten noorden van het onderzoeksgebied wordt nu een militair oefenveld weergegeven als “Plaine d’Exercices mil. res.” of “Plaine de st Denis”.

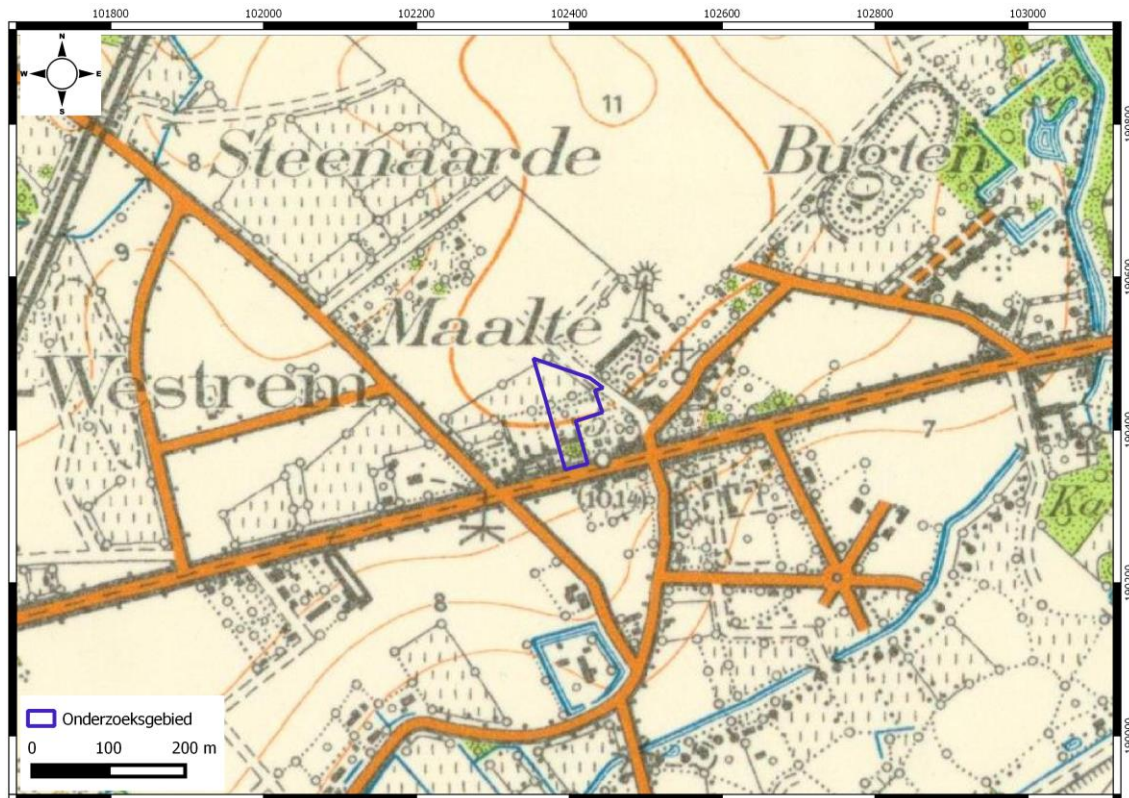
4.4.5 POPPKAART (CA. 1842-1879)

De Poppkaart geeft, net zoals de Atlas der Buurtwegen, informatie over de 19de-eeuwse perceelindeling. Ze toont nagenoeg dezelfde situatie als oudere kaarten. Het wegennet en de percelering hebben in recente tijden echter nog wijzigingen ondergaan.

Op de kaart uit 1904 is er voor het eerst bebouwing te zien binnen de grenzen van het onderzoeksgebied zelf. Het gaat om enkele loodsen. Verder is er ook in het algemeen een uitbreiding van de infrastructuur te zien langsheen de Kortrijksesteenweg.

4.4.7 TOPOGRAFISCHE KAART BELGIË IN 1939 (1:20.000)

Figuur 32: Topografische kaart van België uit 1939 met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:7500. (Bron: Cartesius 2017)

In de loop van de eerste helft van de 20ste eeuw was er een uitbreiding van de bebouwing op het te onderzoeken terrein en in de omgeving ervan. Ook is er een uitbreiding van het wegennet met o.a. de aanleg van de Jean-Baptiste de Ghellincklaan.

4.5 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

Tot in het midden van de 20ste eeuw bestond Sint-Denijs-Westrem uit een overwegend agrarisch gebied met schaars verspreide bebouwing in de dorpskern. In de tweede helft van de 20ste eeuw moest het open landschap echter steeds meer plaats ruimen voor bebouwing. Zo werden verschillende kasteeldomeinen bijvoorbeeld (gedeeltelijk) verkaveld.

Cartografisch onderzoek wees uit dat het onderzoeksgebied en zijn omgeving eeuwenlang een landelijk karakter behielden. Bij aanvang van de 20ste eeuw was de situatie echter veranderd en blijkt het zuidelijke gedeelte van het onderzoeksgebied bebouwd te zijn. Er bevinden zich tegen het midden van de tweede helft van de 20ste eeuw verschillende gebouwen op het terrein. Voor een overzicht van de recente ontwikkelingsgeschiedenis van het onderzoeksgebied, zie 2.1.

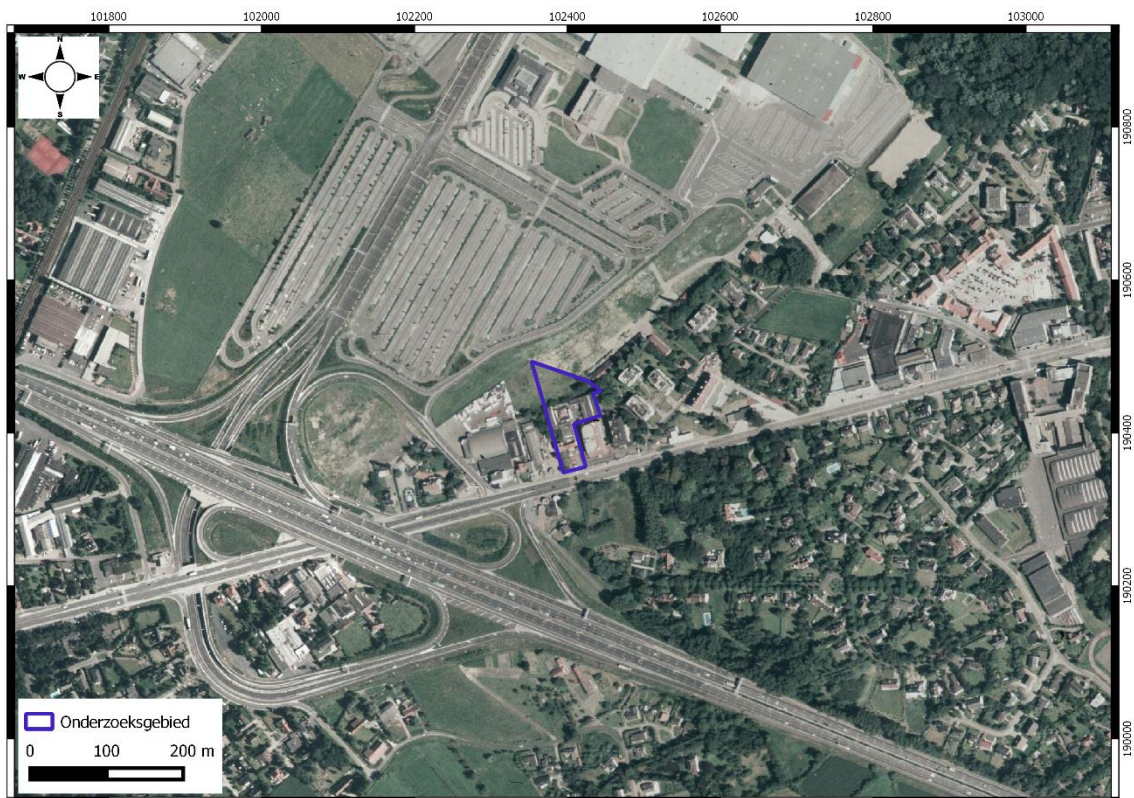
Ook langsheen de Kortrijksesteenweg is er een sterke uitbreiding geweest van de infrastructuur en er werden verschillende bedrijven en handelspanden gebouwd. Deze uitbreiding zette zich ook in de daaropvolgende jaren verder. Zo werd ten noorden van het onderzoeksgebied in het midden van de jaren 1980 het vroegere vliegveld omgevormd tot Flanders Expo. In het kader van de ontwikkeling van de site en zijn omgeving werden in het verleden reeds verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd (zie 4.3).

In de 18de en 20ste eeuw werd Sint-Denijs-Westrem letterlijk doorkliefd door belangrijke verkeersassen. De aanleg van de Kortrijksesteenweg stamt uit 1716-1720. Oudere tracés werden hierbij gedeeltelijk hergebruikt. Later werd de Kortrijksesteenweg nog verschillende malen verbreed en vernieuwd. In de 20ste eeuw werd de autosnelweg Brussel-Oostende (E40, 1950), de Ringvaart (1969) en de spoorlijn Gent-Kortrijk aangelegd.

De omgeving van het onderzoeksgebied kende dus vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw een sterke modernisering.

Figuur 33: Ortholuchtfoto 1971 (kleinschalige zomeropnamen, zwart-wit) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 34: Ortholuchtfoto 1979-1990 (kleinschalige zomeropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

Figuur 35: Ortholuchtfoto 2013-2015 (grootschalige winteropnamen, kleur) met aanduiding van het onderzoeksgebied (blauw). Aangemaakt op schaal 1:5000. (Bron: Geopunt 2017)

5 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv in opdracht van de initiatiefnemer van de geplande multifunctionele ontwikkeling van het terrein ter hoogte van Kortrijksesteenweg 1082-1084 te Sint-Denijs-Westrem (Gent). Het doel van dit onderzoek is drieledig. Ten eerste wordt op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten derde wordt nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

- 1) Uit het historisch en landschappelijk onderzoek (hfd. 3 en 4) blijkt dat het onderzoeksgebied gelegen is in een regio die eeuwenlang een landelijk karakter had en waarin bebouwing schaars was. Het terrein is gelegen op relatief hoger gelegen gronden tussen de Degreybeek, Leebeek en Leie. Oorspronkelijk sloot de bodem er aan bij de droge zandgronden van de omgeving die in de richting van de waterlopen lemiger en vochtiger worden. Een dergelijke locatie vormde mogelijk een aantrekkingspool voor bewoning vanaf de prehistorie. Het is echter vooral voor latere perioden zoals de metaaltijden en Romeinse tijd dat er archeologische resten en sporen werden aangetroffen direct ten noorden van het onderzoeksgebied. Verder werden er ook resten uit de middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd en periode van de wereldoorlogen aangetroffen. Er kan dan ook over een quasi ononderbroken diachroon bewoningsverhaal gesproken worden in dit gebied. De omgeving van het onderzoeksgebied werd dan ook reeds uitgebreid archeologisch onderzocht. Aangezien de verschillende sites (nagenoeg) grenzen aan het onderzoeksgebied kan gesteld worden dat er een hoog archeologisch potentieel en een hoge verwachting voor het aantreffen van archeologische resten gelden voor het terrein. Momenteel wordt de ondergrond ter hoogte van het onderzoeksgebied echter gekenmerkt door OB-bodems. De recente ontwikkelingsgeschiedenis van het terrein, waardoor de oorspronkelijke bodem moest plaatsmaken voor een bebouwde zone, moet dan ook in het achterhoofd gehouden worden.
- 2) Uit een analyse van het huidige landschap blijkt echter dat het onderzoeksgebied en zijn omgeving in de loop van de 20ste eeuw een geïndustrialiseerd en verstedelijkt karakter kregen. Op het terrein zelf werden in de loop van de 20ste eeuw verschillende loodsen gebouwd, verbouwd en/of uitgebreid. De verschillende structuren werden echter allemaal gebouwd op funderingspalen met een maximale diameter van 100cm en gemiddeld 70cm met een ruime spreiding onder de contouren van de gebouwen waardoor de resulterende bodemverstoring gezien kan worden als lokaal. Ook voor de aanleg van de verharde zone was de impact op het bodemarchief beperkt. De verwachte aanwezige archeologische resten zijn dan ook mogelijk intact bewaard onder de structuren met uitzondering van de verwachte verstoring ter hoogte van de voormalige funderingspalen. De impact van de geplande werken is destructief voor het aanwezige (archeologische) bodemarchief aangezien het door de noodzakelijke diepe uitgraving voor de aanleg van twee ondergrondse parkeerniveaus onherroepelijk vernietigd zal worden.
- 3) De geplande werken gaan gepaard met bodemingrepen tot 7m onder het maaiveld voor de aanleg van de ondergrondse parkeergarage en ca. 70cm voor de aanleg van de verhardingen. Waar de groenzones worden voorzien zal enkel de teelaarde worden

afgeschraapt en dit pakket heeft een dikte van ca. 30cm. Over de volledige oppervlakte van het onderzoeksgebied zullen dus bodemingrepen met een aanzienlijke diepte plaatsvinden waardoor nog intacte lagen van het oorspronkelijke bodemarchief zullen aangesneden worden. Omwille van de aanzienlijke oppervlakte van het terrein en de beperkte verwachte verstoring is er een reële kans tot kennisvermeerdering.

Uit 1, 2 en 3 kan geconcludeerd worden dat de verwachting om archeologische sporen en resten aan te treffen ter hoogte van het onderzoeksgebied zeer hoog is gezien het archeologisch potentieel van de omgeving. Daarom adviseert ABO nv een vervolgonderzoek op het terrein om de archeologische waarde van het terrein te evalueren. De te volgen methode en strategie worden beargumenteerd in het programma van maatregelen.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Didier Reyns	Director		29/05/2017
Patrick Hambach	Director		29/05/2017
Toon Moeskops	Business Unit Manager		29/05/2017
Jan Coenaerts	Senior archeoloog / Projectmanager		29/05/2017
Anouk Van der Kelen	Senior archeoloog / Projectmanager		29/05/2017

7 BIBLIOGRAFIE

- Archeoproject The Loop 2017: Project [online], <http://www.archeotheloop.be/project.html> (geraadpleegd op 15 mei 2017).
- Archeoproject The Loop 2017: Literatuur [online], <http://www.archeotheloop.be/literatuur.html> (geraadpleegd op 15 mei 2017).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kunstenaarswoningen in neotraditionele stijl, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/26873> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kortrijksesteenweg (Sint-Denijs-Westrem), Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103447> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kortrijksesteenweg (19de- en 20ste-eeuwse stadsuitbreiding), Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/103282> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Sint-Denijs-Westrem, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121121> (geraadpleegd op 11 mei 2017).
- Belgisch Staatsblad 2017. Jaargang 187 nummer 65. Vaststellingsbesluit 14391. Kaart gebieden waar geen archeologie te verwachten valt.
- Bunkergordel 2017: Het Duitse Vliegveld te Sint Denijs Westrem uit WO I en II [online], <http://www.bunkergordel.be/14.010%20Duits%20vliegveld%20te%20Sint%20Denys%20Westrem.htm> (geraadpleegd op 12 mei 2017).
- CadGIS 2017: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Denewet L. 2017: Molenecho's, Belgisch Molenbestand 2017 [online], <http://www.molenechos.org/index>. (geraadpleegd op 11 mei 2017).
- DOV Vlaanderen Bodemverkenner 2017: Topografische kaarten [online], <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Erfgoedbank Land van Rode 2017: Het vliegveld van Sint-Denijs-Westrem, 1917 [online], <http://erfgoedbanklandvanrode.be/het-vliegveld-van-sint-denijs-westrem-1917> (geraadpleegd op 12 mei 2017).
- Geopunt Vlaanderen 2017: Basiskaarten (Luchtfoto's, Stratenplan) [online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Geopunt Vlaanderen 2017: Historische kaarten (Fricx, Ferraris, Atlas der Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 11 mei 2017).
- Geopunt Vlaanderen 2017: Bodem kaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 10 mei 2017).
- Inventarissen Onroerend Erfgoed 2017 (Bouwkundig erfgoed, Landschapsatlas, Wereldoorlogrelicten, Historische stadskern, Beschermd stads- of dorpsgezicht, Archeologische zone, Zone waar geen archeologie te verwachten valt) [online], inventaris.onroerenderfgoed.be (geraadpleegd op 12 mei 2017).
- Jacobs P., M. De Ceukelaire, W. De Breuck, G. De Moor en G. De Geyter. 1996. *Toelichtingen bij de geologische kaart van België Vlaams Gewest. Kaartblad 22 Gent 1:50.000*. Universiteit Gent, Belgische

Geologische Dienst, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie. Brussel.

Laga P., S. Louwye & S. Geets. 2001. "Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium)". *Geologica Belgica* 4, 1-2: 135-152.

Luchtvaartgeschiedenis.be <http://www.luchtvaartgeschiedenis.be/content/sint-denijs-westrem-vliegveld>; gebaseerd op Dhanens P. & C. De Decker. 2008. Een eeuw luchtvaart boven Gent deel I. Flying Pencil: Erembodegem.

Nationaal Geografisch Instituut 2017: Cartesius (topografische kaart België 1873, 1904 en 1939 [online]; luchtfoto 1947-1954) [online], <https://www.cartesius.be/CartesiusPortal/> (geraadpleegd op 12 mei 2017).

Nationaal Geografisch Instituut (NGI) 2017: Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 10 mei 2017).

Onroerend Erfgoed 2017: Centrale Archeologische Inventaris (CAI) [online], <https://cai.onroerenderfgoed.be/> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

Stad Gent 2014: Geschiedenis van Sint-Denijs-Westrem en Afsnee [online], <https://stad.gent/sint-denijs-westrem-afsnee/over-de-wijk/geschiedenis-van-sint-denijs-westrem-en-afsnee>, geraadpleegd op 12 mei 2017.

Van Ranst E. & C. Sys. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000)*. Laboratorium voor bodemkunde. Universiteit Gent: Gent.

Vermeire S., G. De Moor & R. Adams. 1999. *Quartaairgeologische Kaart van België, Vlaams Gewest, Verklarende tekst bij het Kaartblad (22) Gent (1/50.000)*. Haecon nv, rapport AKG1741/00089, in opdracht van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement EWBA Administratie Economie, Afdeling Natuurlijke Rijkdommen en Energie. Brussel.

